

Херсонський державний університет
Факультет біології, географії та екології
Кафедра географії та екології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії

Микола ГОМАНЮК
Олексій ГНАТЮК

**ЯК НАПИСАТИ НАУКОВУ СТАТТЮ В ЖУРНАЛ
SCOPUS/WEB OF SCIENCE**

Навчально-методичний посібник

Херсон – Київ – 2024

Херсонський державний університет
Факультет біології, географії та екології
Кафедра географії та екології

Київський національний університет імені Тараса
Шевченка
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії

Микола ГОМАНЮК
Олексій ГНАТЮК

**ЯК НАПИСАТИ НАУКОВУ СТАТТЮ В ЖУРНАЛ
SCOPUS/WEB OF SCIENCE**

Навчально-методичний посібник

Херсон – Київ – 2024

УДК 911.3: 002.2

Рекомендовано до друку:

Вченою радою Херсонського державного університету
(протокол №12 від 26 лютого 2024 р.)

Вченою радою географічного факультету Київського національного університету
імені Тараса Шевченка (протокол №6 від 19 грудня 2023 р.)

Рецензенти:

- Лиман Ігор Ігоревич, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії та філософії, координатор міжнародної діяльності, Бердянський державний педагогічний університет
- Лісієнко Олена Василівна, докторка соціологічних наук, професорка кафедри філософії соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
- Пилипенко Ігор Олегович, доктор географічних наук, професор, декан факультету біології, географії та екології, Херсонський державний університет
- Провотар Наталія Іванівна, кандидатка географічних наук, доцентка кафедри економічної та соціальної географії, географічний факультет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ISBN 978-617-7090-67-9

Як написати наукову статтю в журнал Scopus/Web of Science: Навчально-методичний посібник / Микола Гоманюк, Олексій Гнатюк. Херсон-Київ, 2024. 108 с.

Навчально-методичне видання містить практичні поради стосовно публікації статей в наукових журналах Scopus/Web of Science. Розглянуто традиції написання та найпоширеніші типи наукових статей, здійснено огляд міжнародних наукометричних баз, визначено ознаки авторитетних та «хижацьких» журналів. Автори детально розкривають вимоги до структурних елементів емпіричної аналітичної статті та окреслюють особливості подання статті до друку та наступної роботи авторів з редакторами журналу та рецензентами. Приділено увагу інструментам промоції опублікованих наукових статей та питанням публікаційної етики авторів. Представлено міні-словник ключових понять англійською мовою та посилання на ресурси, корисні при написанні та оформленні наукових статей.

Видання призначене для студентів, здобувачів наукових ступенів, викладачів закладів вищої освіти та науковців, які навчаються та працюють в галузі суспільної географії й суміжних наукових напрямках.

УДК 911.3: 002.2

ISBN 978-617-7090-67-9

© Гоманюк М.А., 2024 р.

© Гнатюк О.М., 2024 р.

© ХДУ, 2024 р.

ЗМІСТ

1. ВСТУП	5
2. МІЖНАРОДНІ НАУКОМЕТРИЧНІ БАЗИ.....	11
3. АВТОРИТЕТНІ ТА ХИЖАЦЬКІ ЖУРНАЛИ: ЯК РОЗРІЗНИТИ?.....	16
4. РІЗНОВИДИ НАУКОВИХ СТАТЕЙ.....	23
5. СТРУКТУРА АНАЛІТИЧНОЇ ЕМПІРИЧНОЇ НАУКОВОЇ СТАТТІ	27
5.1. Назва статті	30
5.2. Анотація (Abstract)	31
5.3. Ключові слова (Key words).....	35
5.4. Вступ (Introduction)	38
5.5. Теоретико-методологічні засади (Theoretical background)	44
5.6. Територія дослідження (Study area).....	48
5.7. Дані і методи (Data and methods)	51
5.8. Результати (Results).....	55
5.9. Дискусія (Discussion)	58
5.10. Висновки (Conclusions).....	62
5.11. Список використаних джерел (References).....	64
5.12. Подяки (Acknowledgements).....	67
6. ПОДАННЯ ТА РОЗГЛЯД СТАТТІ. РОБОТА З РЕДАКЦІЄЮ ТА РЕЦЕНЗЕНТАМИ. ПРОМОЦІЯ ОПУБЛІКОВАНОЇ СТАТТІ	70
6.1. Вибір журналу	70
6.2. Подання статті	74
6.3. Розгляд статті редакцією. Робота з рецензентами .	77
6.4. Літературне редагування та макетування	82
6.5. Промоція статті.....	84
7. ЕТИЧНІ ПИТАННЯ	89

ДОДАТКИ	95
I. Корисні посилання:.....	95
II. Перелік деяких наукових журналів країн Центрально-Східної Європи, що підтримують політику відкритого доступу до повнотекстових версій опублікованих матеріалів й забезпечують можливість безкоштовної публікації для авторів, та їх вебсайти станом на 2023 рік:	97
III. Словник часто вживаних понять англійською мовою, що мають відношення до процесу підготовки та публікації наукових статей.....	99
IV. Перелік згаданих в тексті статей написаних за участю авторів видання:	106

1. ВСТУП

В наш час наукові статті є головним результатом діяльності (продуктом) науковця, оскільки є основним інструментом донесення до інших науковців та широкої аудиторії читачів нових знань про те, як влаштований світ. Вони є одним з ключових результатів діяльності науково-педагогічного працівника – це маркер того, що працівник вміє проводити якісні наукові дослідження та інтегрувати одержані результати, методологічні прийоми і методики в навчальний процес. Наявність наукових публікацій певного рівня та у певній кількості є вимогою для участі у конкурсах на наукові та науково-педагогічні посади, вони враховуються при оцінці заявок на наукові проекти та вимагаються як звітність за їх результатами. Таким чином, регулярна публікація наукових статей стала необхідним атрибутом кар'єрного зростання наукових та науково-педагогічних працівників. Причому, як правило, від них вимагають статті, опубліковані в журналах, що індексуються в міжнародних наукометричних базах Scopus та/або Web of Science – як буде показано нижче, індексація наукового журналу в цих наукометричних базах вважається критерієм мінімальної якості наукових публікацій.

На відміну від представників точних та природничих наук, які ще за радянських часів успішно публікували результати своїх досліджень в журналах Scopus/Web of Science, представники суспільних наук, зокрема і суспільної географії, мали з цим неабиякі проблеми.

Причина – за часів СРСР у суспільних науках визнані в «капіталістичному» світі теорії та методологічні засади дослідження розвитку і функціонування суспільства були затавровані як «буржуазні», «імперіалістичні», тому не могли використовуватись і розвиватись радянськими дослідниками. Більше того, часом про ці теорії та методології радянські дослідники взагалі нічого не знали, перебуваючи за інформаційною «залізною завісою». Натомість, радянські суспільні науки мусили узгоджувати свій теоретико-методологічний апарат з партійним керівництвом держави та обслуговувати його інтереси. Наприклад, суспільна географія за часів СРСР, перебуваючи на службі державної регіональної політики, мусила обґрунтовувати раціональне розміщення продуктивних сил на засадах марксистсько-ленінської політичної економії, наукового комунізму та діалектичного матеріалізму. Таким чином, на момент розпаду СРСР між західною (читай – світовою) та радянською суспільною географією утворилась настільки велика теоретико-методологічна прірва, що українські суспільні географи та суспільні географи країн заходу говорили ніби «різними мовами». Збереженню цієї прірви тривалий час сприяв і буквальний мовний бар'єр – рівень знання англійської мови (нинішньої мови світової науки) не дозволяв абсолютній більшості українських суспільних географів розуміти англійську літературу в своїй галузі.

Ще у 2015 році публікація статей у Scopus/Web of Science виглядала захмарною мрією для абсолютної більшості українських суспільних географів. Побутовали

думки про упереджене, зверхнє ставлення до авторів з України, що створювало непереборний бар'єр для тих, хто прагнув опублікувати результати своїх досліджень у престижних наукових журналах. Практика наступних років довела хибність цієї думки: в 2023 році в журналах Scopus/Web of Science нараховуються десятки публікацій українських суспільних географів. Виявилось: єдине, що потрібно – це спроможність підготувати дійсно якісне дослідження, що містить наукову новизну та цікаве для читачів з різних регіонів світу, а також дотримання загальноприйнятих світових стандартів оформлення наукових публікацій. Зрозуміло, що для цього українським авторам потрібно володіти сучасним теоретико-методологічним апаратом своєї галузі, а також англійською мовою на рівні, достатньому для ознайомлення зі світовою літературою за обраною темою дослідження та власне написання статті.

Якщо упередженість до авторів з України і мала місце – основною її причиною була систематична неспроможність суспільних географів з України підготувати якісну публікацію відповідно до міжнародних стандартів, зокрема відсутність наукової новизни (описовий характер дослідження, відсутність нового теоретичного внеску) та недостатній рівень ознайомлення з раніше опублікованою літературою (переважно англійською) за темою дослідження, що безпосередньо впливало на якість інтерпретації результатів та висновків. Станом на момент написання цього видання можна стверджувати, що крига скресла: щороку все більше українських суспільних

географів публікують якісні статті в журналах Scopus/Web of Science, тому упереджене ставлення до авторів з України поступово зникає. Так, публікація в топових журналах досі залишається викликом для українських суспільних географів, проте у журналах середнього рівня опублікувати статтю вже не є чимось надзвичайним.

Ще один міф – це твердження, що публікація статті в Scopus/Web of Science є платною і потребує великих, часто непосильних для українського науковця капіталовкладень. Насправді, хоча Scopus та Web of Science дійсно перебувають у власності приватних компаній, політика оплати за публікації регулюється безпосередньо редакціями журналів. Публікація в абсолютній більшості журналів Scopus та Web of Science, зокрема в багатьох авторитетних журналах з високим індексом цитування, є абсолютно безкоштовною для авторів. Навіть більше, автори можуть отримувати гонорар за свою роботу. У додатках до цього видання автори наводять перелік географічних журналів Scopus та Web of Science, що видаються в країнах центральної та східної Європи і не вимагають жодної плати від авторів за опубліковані статті. Єдина вимога для публікації – це достатньо висока якість поданої статті, яка контролюється редакційним розглядом надісланих матеріалів та наступним подвійним сліпим рецензуванням.

Замість резюме вищевикладеного: не варто сідати писати будь-яку наукову статтю (тим більше до журналів Scopus/Web of Science), якщо вам немає чого сказати нового та важливого своїм колегам-науковцям. Не варто

писати наукові статті, якщо вони не є продуктом натхнення, якщо процес проведення дослідження та підготовки статті не приносить задоволення. Не варто писати наукові статті, якщо єдиною мотивацією для цього є виключно необхідність виконання умов контракту чи трудового договору. В такому разі це не ваше життєве покликання – варто подумати над зміною виду діяльності та зайнятись чимось більш цікавим. Якщо ж ви отримуєте задоволення від наукового пошуку, якщо вашою головною мотивацією є відкриття нового знання та бажання поділитись ним – тоді ваше дослідження однозначно буде цікавим для інших науковців, і авторитетні журнали Scopus/Web of Science із задоволенням опублікують його результати. Не варто боятись пробувати свої сили – як відомо, *Fortuna favet fortibus*, а досвід і впевненість приходять лише з практикою.

Мета цього видання – надати українським суспільним географам, зокрема молодим вченим, які тільки розпочинають свій професійний шлях, практичні поради стосовно публікації статей в журналах Scopus/Web of Science. Хоча автори орієнтуються, перш за все, на суспільних географів як основну читацьку аудиторію, наведені матеріали та поради будуть, з певними поправками, корисними для представників інших напрямів наукових досліджень. Тим більше, що мультидисциплінарність дослідження тільки додає йому ваги. Ми розглянемо традиції написання та найпоширеніші типи наукових статей, міжнародні наукометричні бази, визначимо ознаки авторитетних та «хижацьких» журналів,

поговоримо про класичну структуру емпіричної аналітичної статті, зокрема вимоги й побажання до змісту кожного розділу, прослідкуємо всі етапи процесу подання статті до друку та наступної роботи авторів з редакторами журналу та рецензентами, визначимо інструменти промоції вже опублікованої статті, а також стисло окреслимо коло етичних питань, що виникають в процесі публікаційної активності науковців. У додатках читачі можуть знайти посилання на корисні ресурси, а також міні-словник часто вживаних понять англійською мовою, що мають відношення до процесу підготовки та публікації наукових статей. З ілюстративною метою автори використовують приклади з власних статей, опублікованих в наукових журналах, що індексуються в Scopus/Web of Science.

Завдання:

- 1. Знайдіть вебсайт українського наукового журналу з достатньо тривалою історією та наявністю архіву опублікованих статей. Порівняйте, як змінилися обсяг, структура, загальні вимоги до оформлення статей, опублікованих у випусках останніх 5 років та у випусках 2000-х років.*

2. МІЖНАРОДНІ НАУКОМЕТРИЧНІ БАЗИ

Наукометрична база – це база даних, що містить інформацію про окремі опубліковані наукові публікації та інші документи наукового характеру – наукові статті, монографії, розділи монографій, матеріали конференцій, наукові звіти, тощо, а також інформацію про цитування одними документами інших документів. Таким чином, наукометричні бази виконують одночасно три ключові функції:

(1) бібліографічну – можливість пошуку наукових публікацій за тематикою, авторами, назвою періодичного видання, роком видання тощо;

(2) реферативну – можливість відстежувати кількість та структуру цитувань кожної публікації – коли, в яких публікаціях, якими авторами та як часто була процитована кожна окремо взята публікація, що проіндексована наукометричною базою даних.

(3) наукометричну – можливість визначати кількісні та якісні показники цитування (а відтак – якість або ефективність діяльності чи функціонування) окремих публікацій, авторів, наукових періодичних видань (журналів), видавництв, тощо.

Таким чином, наукометрична база даних формує статистику, що характеризує стан і динаміку показників затребуваності, активності та індексів впливу діяльності окремих вчених і дослідницьких організацій.

Найбільшого визнання світовою науковою спільнотою отримали дві міжнародні наукометричні бази – Scopus та

Web of Science. Як правило, саме в цих наукометричних базах вимагають публікуватись здобувачів наукових ступенів, науковців та науково-педагогічних працівників. Зокрема, у системі вищої освіти України науково-педагогічним працівникам для отримання наукового ступеня або вченого звання і закладам вищої освіти для ліцензування і акредитації, отримання державного замовлення, рейтингування тощо необхідно мати певну кількість статей у наукових виданнях, які індексуються в Scopus або Web of Science.

Web of Science – наукометрична база проєкту Web of Knowledge компанії Thomson Reuters. У нинішньому форматі існує з 1997 року. Одним з ключових концептів наукометричного апарату платформи є імпаکت-фактор (індекс впливовості) наукового видання (найпопулярніший варіант розрахунку: усереднене співвідношення кількості цитувань статей в журналі протягом поточного року до загальної кількості статей надрукованих в цьому журналі за попередні два роки).

Scopus – найбільша в світі міжнародна наукометрична база, створена в 2004 році. Розробником та власником Scopus є видавнича корпорація Elsevier. Наукометричний апарат бази забезпечує облік публікацій науковців і установ, у яких вони працюють, та статистику їх цитованості. На відміну від Web of Science, у Scopus не використовується поняття імпакт-факторів, натомість дуже широко застосовується індекс Гірша, або H-індекс (H-індекс науковця дорівнює H, якщо він є автором

Н публікацій, кожна з яких була процитована щонайменше Н разів).

Поряд зі Scopus та Web of Science існує велика кількість інших національних та міжнародних наукометричних баз. Чому ж від викладачів та науковців вимагають публікацій саме в журналах Scopus/Web of Science? Основна причина в тому, що індексація журнали в цих наукометричних базах вважається гарантією високої якості опублікованих матеріалів. В наступному розділі ми побачимо, що це не завжди так, однак у більшості випадків такий підхід виправданий. Для того, щоб бути включеними до Scopus/Web of Science, наукові видання повинні відповідати цілій низці вимог, що мають гарантувати високу якість опублікованих матеріалів. Для прикладу наведемо деякі з базових критеріїв оцінювання журналів експертною радою Scopus, що використовуються для прийняття рішення про доцільність включення журналу до цієї наукометричної бази:

- наявність ISSN – універсального міжнародного номера електронного видання;

- журнал повинен мати англomовну назву та публікувати англomовні версії рефератів всіх наукових статей (хоча повні тексти статей можуть публікуватися будь-якою мовою)

- публікація нових випусків з регулярністю не менш, ніж 1 раз на рік;

- наявність власного вебсайту з англomовними версіями сторінок;

- політика журналу повинна передбачати певну форму контролю за якістю публікацій («золотий стандарт» – подвійне сліпе наукове рецензування);

- популярність та доступність, зокрема кількість посилань на журнал у базі даних Scopus, кількість установ, що передплачують видання, бази даних, в яких вже індексується журнал, кількість незалежних запитів на включення видання до Scopus;

- авторитетність, зокрема репутація видавця, різноманітність місць роботи авторів, міжнародний науковий авторитет провідних членів редколегії та різноманітність місць їхньої роботи (в тому числі цитованість членів редколегій та авторів журналів у виданнях, що вже індексуються Scopus).

Для перевірки, чи індексується журнал в Web of Science, можна скористатись інструментом пошуку:
<https://mjl.clarivate.com/search-results>

Для перевірки, чи індексується журнал в Scopus, можна скористатись інструментом пошуку:
<https://www.scopus.com/search/form.uri#basic>

Завдання:

- 1. Складіть список інших міжнародних та національних наукометричних баз (крім Scopus/Web of Science)*
- 2. Користуючись пошуком наукометричних баз Scopus та Web of Science, знайдіть в кожній базі по одному журналу для потенційної публікації наукової статті відповідно до власних наукових інтересів (журнали мають бути різними). Для кожного з цих журналів визначте таку інформацію: назва журналу; адреса вебсайті в мережі Інтернет; видавець; ISSN для друкованого та електронного видання; періодичність (кількість випусків на рік); головний редактор; перелік членів редколегії; мова/мови публікацій; форма рецензування.*

3. АВТОРИТЕТНІ ТА ХИЖАЦЬКІ ЖУРНАЛИ: ЯК РОЗРІЗНИТИ?

Наявність журналу в авторитетних наукометричних базах, таких як Scopus/Web of Science, збільшує рівень довіри до журналу та його видавництва, проте не є абсолютною гарантією їх доброчесності. Водночас, є достатньо авторитетні наукові журнали, що не включені в Scopus/Web of Science. Тим не менш, існує ряд ознак, характерних для справжніх наукових журналів, мета яких – поширювати якісне та достовірне наукове знання:

➤ Журнал має більш або менш вузьку спеціалізацію (scope) – в одній або декількох суміжних галузях знань. Наприклад, чеський журнал *Moravian Geographical Reports* висвітлює широку географічну тематику – від фізичної до суспільної географії, тоді як інший чеський журнал *Critical Housing Analysis* публікує статті, що висвітлюють результати наукових досліджень житлової нерухомості та пов'язаної наукової проблематики

➤ Видавець журналу – реально існуюча академічна установа (заклад вищої освіти, науковий інститут, тощо) або приватне видавництво з тривалою історією та гарною репутацією в наукових колах. У світі є топові видавці, які публікують періодичні наукові видання та монографії з різних галузей знань: Elsevier, Wiley, SAGE, тощо.

➤ До редакційної колегії журналу входять реальні люди – визнані фахівці в галузі (або галузях) спеціалізації журналу, що мають відповідні наукові ступені й вчені звання та ведуть активну наукову діяльність, публікуючи

результати своїх досліджень. Інформацію про членів редакційної колегії можна перевірити, відвідавши вебсторінки установ, де вони працюють, а також перевіривши наявність та вміст їхніх наукових профілів Google Scholar, ORCID, Scopus, Web of Science, тощо. Окрему увагу варто приділити особі головного редактора.

➤ Журнал має свій вебсайт англійською мовою та (необов'язково) іншими мовами, на якому наявна інформація про спрямованість та місію журналу, видавця, склад редакційної колегії, правила оформлення та подачі публікацій, процедуру контролю якості публікацій (рецензування), етичні правила для авторів, редакторів та рецензентів, наявність та обсяг плати за публікацію/гонорару для авторів, контакти редакції, інформація про індексацію журналу в наукометричних базах. Крім того, на вебсайті має бути архів публікацій журналу, організований за окремими випусками/номерами.

➤ Наукові журнали бувають з відкритим та закритим доступом: у першому випадку будь-який відвідувач вебсайту має безоплатний доступ до повнотекстових публікацій, тоді як у другому у відкритому доступі знаходяться лише анотації статей, а доступ до повних версій можливий лише за оплату. Політика щодо доступу до повнотекстових версій статей також повинна бути чітко зазначена на вебсайті журналу. Існує міжнародний каталог журналів відкритого доступу, DOAJ (англ. Directory of Open Access Journals), що прагне охопити усі наукові журнали з відкритим доступом, які дотримуються загальних принципів забезпечення якості наукових видань.

Якщо журнал декларує політику відкритого доступу, є сенс перевірити присутність обраного журналу в цьому каталозі

Справжні наукові журнали можуть бути більш або менш авторитетними, більш або менш цитованими, з відкритим або закритим доступом до повнотекстових публікацій, проте всі вони мають спільну місію (поширювати актуальне та достовірне наукове знання) та дотримуються вимог академічної доброчесності. Поруч із ними існують так звані «хижацькі» журнали, на яких також варто зупинити увагу.

Хижацькі журнали (predatory journals) – це журнали, створені виключно з метою отримання прибутку у вигляді плати за публікацію статей від науковців. Їх ще називають сміттєвими або фейковими журналами. Вони виникли як реакція сумнівних ділків «від науки» на попит на можливість легко та швидко публікувати статті в журналах Scopus/Web of Science, стимульований вимогами керівництва щодо публікацій в журналах що індексуються в міжнародних наукометричних базах. Хижацькі журнали маскуються під солідні наукові видання, користуючись довірливістю та недосвідченістю науковців.

Публікуватись в хижацьких журналах в жодному разі не варто. Це втрачені наукові результати, оскільки статті, опубліковані в хижацьких журналах, не читають та не цитують інші науковці, оскільки не мають довіри до якості публікацій в таких журналах. Це втрачені гроші, оскільки вартість публікації в хижацьких журналах достатньо велика і вимірюється сотнями, а іноді тисячами доларів за

статтю. Це втрачена репутація – наукова спільнота сприймає публікацію в хижацьких журналах в кращому разі як елементарну безграмотність, недостойну серйозного науковця, а в гіршому разі – як нерозбірливість у засобах та порушення академічної доброчесності.

Як розпізнати хижацький журнал? Ось декілька простих правил.

1. Не довіряти рекламним розсилкам. Жоден авторитетний журнал не буде розсилати свою рекламу чи запрошення на тисячі зібраних інтернет-ботами електронних адрес з пропозицією опублікувати статтю. Навпаки, як буде ще наголошено далі, авторитетні журнали відхиляють більшість отриманих статей, відбираючи лише найкращі за результатами контролю якості, функцію якого виконує процедура подвійного сліпого рецензування.

2. Підозріло ставитись до журналів (та ретельно перевіряти інформацію про журнал та видавця) в таких випадках: якщо журнал «міжнародний», а вебсайт журналу має лише українську, російську, чи іншу мову інтерфейсу; якщо можна подавати публікації будь-якою мовою; якщо на вебсайті журналу не описано процедуру рецензування або ж заявлено про те, що автори повинні чи можуть за бажанням надсилати власну рецензію на свою статтю; якщо за рік виходить величезна кількість номерів журналу, а в кожному номері виходить величезна кількість (десятки або сотні) статей.

3. Хижацькі журнали, як правило, пропонують можливість публікації за всіма галузями – від астрофізики

та геології до філософських та політичних досліджень. Вони більш або менш агресивно рекламують можливість швидкої публікації, обіцяючи лічені дні або тижні від моменту отримання статті до її публікації, та «невисокі конкурентні ціни» за публікацію. На вебсайтах таких журналів можна побачити інформацію про привабливо високі значення неіснуючих наукометричних показників (найчастіше «імпакт-фактора») та індексацію неіснуючими або сумнівними наукометричними базами. Наукометричні показники потрібно брати лише з офіційних вебсайтів відповідних наукометричних баз.

4. У випадку найменших сумнівів потрібно ретельно перевіряти інформацію про журнал, його редакційну колегію та видавця. Корисно перевірити реальність членів редколегії – чи існують такі люди взагалі, чи відповідають їх реальні місця роботи вказаним на вебсайті журналу? Деякі хижацькі журнали маскуються під інші реальні авторитетні наукові видання, змінюючи окремі слова або порядок слів в назві журналу та наводячи на своєму вебсайті брехливу інформацію про видавця та склад редакційної колегії.

5. Існують хижацькі видавці, які публікують цілі серії різноманітних хижацьких журналів. Тут потрібно пам'ятати просте правило: всі журнали хижацького видавця є хижацькими. Тобто, якщо один із журналів видавця ідентифіковано як хижацький – всі інші журнали цього самого видавця також однозначно визначаються як хижацькі.

6. Є сенс перевірити наявність журналу та видавця у переліку потенційно хижацьких журналів та видавців Джеффра Білла (Jeffrey Bill's List of Potentially Predatory Journals and Publishers): <https://beallslist.net/>

7. Часто хижацькі журнали мімікують під реальні авторитетні видання, використовуючи схожі назви чи дизайн.

Чи індексуються хижацькі журнали у Scopus/Web of Science? Останніми роками такі випадки трапляються дедалі частіше. Адміністратори та експерти цих наукометричних баз – також звичайні живі люди, які іноді спокушаються на підкуп зі сторони шахраїв. Крім того, деякі хижацькі журнали спочатку маскуються під авторитетні, виконуючи всі формальні вимоги до моменту прийняття до Scopus/Web of Science, після чого починають ці вимоги порушувати. Звісно, у Scopus/Web of Science діє своя система внутрішнього моніторингу відповідності індексованих видань вимогам до якості публікацій та дотримання академічної доброчесності. Через певний час такі журнали ідентифікуються системою як хижацькі та припиняють індексуватись цими наукометричними базами. Тим не менш, за час індексації (рік-два) вони встигають виконати свою основну функцію – принести прибуток нечистому на руку видавцеві. Далі видавець відроджує журнал під новою назвою – цикл повторюється. Тому

індексація журналу в Scopus/Web of Science – ще не гарантія того, що журнал не є хижацьким. У випадку сумнівів потрібно перевіряти інформацію про будь-який науковий журнал, навіть проіндексований у Scopus/Web of Science, спираючись на окреслені вище ознаки авторитетних та хижацьких журналів.

Завдання:

- 1. Уявіть, що ви створюєте науковий журнал. Кого ви запросите до редколегії? Складіть орієнтовний список учасників та учасниць*
- 2. Складіть список журналів з конкретної науки (галузі науки), які можна віднести до «хижацьких» і поясніть, чому ви так вирішили*

4. РІЗНОВИДИ НАУКОВИХ СТАТЕЙ

Всі наукові статті, тих, що англійською мовою називають *rare*, за спрямованістю та застосованими методами можна поділити на емпіричні та теоретичні.

Більшість статей, що їх публікують наукові журнали – емпіричні. Емпіричні статі будуються на емпіричному дослідженні – дослідженні конкретних об'єктів, явищ, процесів шляхом спостереження, застосування соціологічних методів, експерименту з подальшою аналітичною обробкою результатів. Емпіричні дослідження важливі не лише з точки зору одержання прикладних результатів, які можуть одразу застосовуватись на практиці. Основна функція емпіричного дослідження – тестування наявних наукових теорій та концепцій, їх підтвердження (верифікація) або спростування (фальсифікація). Отримані під час дослідження емпіричні факти порівнюються з наявними науковими теоріями, концепціями. Як правило, ще до початку дослідження дослідник має певні теорії, що пояснюють функціонування об'єкта дослідження. На основі цих теорій пропонуються певні гіпотези, тобто припущення, які можуть бути перевірені під час емпіричного дослідження. Якщо виявлені емпіричні факти відповідають вихідній гіпотезі – теорія чи концепція, що лежала в її основі, вважається підтвердженою, якщо ж не відповідають – теорія невірна або ж потребує уточнення. Таким чином, структура емпіричної статті передбачає викладення вихідних теорій, формулювання відповідних

гіпотез, які можуть бути перевірені емпіричними методами, опис об'єкту та методики дослідження, виклад одержаних результатів та обговорення їх відповідності вихідним теоріям та гіпотезам.

Теоретичні статті будуються на теоретичному дослідженні, що не передбачає роботу з конкретними емпіричними фактами та застосування емпіричних методів. В теоретичному дослідженні застосовуються методи роботи з уявними, абстрактними, ідеальними об'єктами, що є логічними реконструкціями реальних об'єктів, їхніх зв'язків та відношень: формальна логіка, ідеалізація, аксіоматика, дедукція. Результатом теоретичного дослідження є нова наукова теорія (фактично – гіпотеза, що потребує наступної емпіричної перевірки) або ж доповнення чи уточнення існуючої теорії. Таким чином, відмінність структури теоретичної статті полягає в тому, що в ній відсутні розділи, присвячені опису даних і методів, а також конкретного (емпіричного, реально існуючого) об'єкта дослідження.

Незважаючи на відмінності структури та методологічних підходів, як емпіричні, так і теоретичні статті повинні мати наукову новизну – повідомляти принципово нове знання про об'єкт дослідження. Зокрема, це може бути удосконалення або подальший розвиток вже існуючих теорій, які пояснюють будову чи функціонування об'єкта дослідження, або ж їх заперечення (спростування, фальсифікація) з можливим висуненням нових теорій. Всі статті, що містять наукову новизну за результатами оригінального дослідження, формують клас

аналітичних статей (англійською мовою їх називають терміном *research article* – дослідницька стаття).

На противагу до аналітичних статей існують так звані оглядові статті (*review article*). Оглядова стаття не передбачає проведення авторами оригінального дослідження певного об'єкта, явища чи процесу. Її мета – познайомити читача з актуальним станом вивчення певної теми (англійською – *state of the art*), включно з наявними теоріями, ідеями, дискусіями, проблемними питаннями. Невід'ємним, хоча не єдиним, елементом оглядової статті є огляд наукової літератури за обраною тематикою. Проте зміст оглядової статті не може бути зведено виключно до бібліографічного огляду. Це не реферат. Метою оглядової статті є структурований аналіз та критичне осмислення опублікованих робіт з обраної проблеми, визначення рівня її вивченості, формулювання рекомендацій стосовно подальших досліджень – їх тематичної спрямованості та доцільності використання окремих методів чи методологічних підходів. Як правило, оглядові статті мають менший обсяг, ніж аналітичні статті (найпоширеніший обсяг аналітичної статті – 6-8 тис. слів, оглядової статті – 3-4 тис. слів), хоча трапляються і винятки.

У наступному розділі ми детально розглядаємо структуру найпоширенішого типу наукової публікації – аналітичної емпіричної статті. Як правило, саме такі статті публікують молоді дослідники та здобувачі наукових ступенів. Однак, ці відомості, з відповідними корективами,

можуть бути застосовані і при написанні інших типів наукових статей – теоретичних та оглядових.

Завдання:

- 1. Виберіть будь-який науковий журнал та визначте, які з надрукованих в ньому статей можна віднести до теоретичних, а які до емпіричних. Дайте пояснення.*
- 2. Порівняйте вимоги до обсягу аналітичних та оглядових статей в декількох журналах.*

5. СТРУКТУРА АНАЛІТИЧНОЇ ЕМПІРИЧНОЇ НАУКОВОЇ СТАТТІ

Сучасні наукові статті за своєю структурою наслідують модель IMRaD (Introduction → Methods → Results → and Discussion), яка була запроваджена видатним французьким мікробіологом і хіміком Луї Пастером в XIX ст.

Класична структура емпіричної наукової статті суспільно-географічного спрямування в цілому спирається на модель IMRaD та передбачає наявність такої послідовності розділів (у дужках наведено відповідні назви англійською мовою): Вступ (Introduction) → Теоретико-методологічні засади (Theoretical background) → Територія дослідження (Study area) → Дані та методи (Data and methods) → Результати (Results) → Дискусія (Discussion) → Висновки (Conclusions) → Подяки (Acknowledgements) → Список використаних джерел (References). Крім того, будь-яка наукова стаття має свою назву, після якої (перед початком викладу основного тексту статті, тобто перед вступом) наводиться анотація (стислий виклад змісту статті) та ключові слова.

Деякі наукові журнали вимагають жорсткого дотримання наведеної класичної структури наукової статті, тоді як інші допускають більш-менш вільну структуру відповідно до авторського задуму, що в деяких випадках може істотно відрізнятися від класичної. В залежності від змісту статті, деякі розділи можуть додаватися, пропускатися або об'єднуватися з іншими розділами. Різняться також вимоги до назв розділів. Одні журнали

вимагають дослівного слідування загальним класичним назвам розділів (Introduction, Theoretical background...), тоді як інші практикують використання контекстуалізованих, творчо переосмислених назв (при цьому зміст розділів слідує класичній структурі). Деякі журнали допускають виділення певної кількості ієрархічних рівнів змістовних підрозділів всередині окремих розділів, тоді як інші таку практику прямо забороняють. Інформацію про вимоги до структури статті можна знайти на вебсайті журналу в інструкціях для авторів щодо оформлення та подання статей. Також можна для довідки переглянути набір та назви розділів статей з нещодавніх попередніх випусків обраного журналу.

Як ілюстративний приклад класичної структури наукової статті з певними видозмінами візьмемо статтю про вплив досвіду закордонних подорожей на геополітичні вподобання жителів українських міст на лінії геополітичного розлому (Gnatiuk et al. 2023). Вона має таку структуру:

Introduction → *Travelling abroad experience and geopolitical attitudes* → *Geopolitics and international mobility of Ukrainians* → *Case studies as geopolitical fault-line cities* → *Logistic regression to analyse the survey data* → *Framing correlations between travel abroad experiences and geopolitical attitudes* → *Conclusions* → *Acknowledgements* → *References*

Як бачимо, стаття має в цілому класичну структуру, проте певні розділи об'єднані або, навпаки, розділені на декілька змістовних частин, а назви деяких розділів

контекстуалізовані, тобто пов'язані з їх змістом. Починається стаття зі вступу – ‘Introduction’. Теоретико-методологічні засади висвітлені у розділі ‘Travelling abroad experience and geopolitical attitudes’, причому названо розділ не абстрактно, а у відповідності до змісту досліджуваного явища. Додатковий розділ ‘Geopolitics and international mobility of Ukrainians’ розкриває для читача макрорегіональний контекст дослідження, важливий для розуміння змісту та актуальності отриманих результатів. Опис конкретних об'єктів дослідження – трьох українських міст на лінії геополітичного розлому – представлено в розділі ‘Case studies as geopolitical fault-line cities’. Розділ з описом даних та методів названо ‘Logistic regression to analyse the survey data’ – знову ж таки, з назви одразу видно, який метод використано (логістична регресія) та звідки отримано емпіричні дані для аналізу (кількісне соціологічне дослідження). Далі слідує розділ ‘Framing correlations between travel abroad experiences and geopolitical attitudes’, що об'єднує опис одержаних результатів та їх обговорення (дискусію). Завершується стаття класичними розділами – присутні висновки (‘Conclusions’), подяки (‘Acknowledgements’), список використаних джерел (‘References’).

Нижче детально розглядається зміст кожного розділу наукової статті відповідно до класичної структури.

5.1. Назва статті

Будь-яка стаття починається з назви. Головна функція назви – давати уявлення потенційному читачу про зміст статті – визначати наукову проблему, яка розв’язується в дослідженні, та знайомити читача з предметом дослідження. Часто назва також містить загальну інформацію про конкретний географічний об’єкт дослідження, а також про використані підходи та методи дослідження. Ідеальна назва статті має бути короткою (8-15 слів), конкретною, зрозумілою, точною і повною, не містити аббревіатур.

Ще однією властивістю гарної назви є потенціал привернення уваги читача. В цьому відношенні традиції формулювання назви відрізняються в залежності від конкретного журналу. Деякі журнали вимагають, щоб назва була сформульована максимально академічно, сухо. Така традиція була в цілому характерна для радянської науки, але підтримується і низкою сучасних академічних видань по всьому світу. Наведемо декілька прикладів назв такого зразка:

- *Post-Soviet residential neighbourhoods in two second-order Ukrainian cities: factors and models of spatial transformation (Gnatiuk & Kryvets 2018)*
- *Public perception of urban identity in post-Soviet city: the case of Vinnytsia, Ukraine (Melnychuk & Gnatiuk 2019)*
- *Perception of the (post-)Socialist mass housing in Kyiv by the student youth (Gnatiuk et al. 2023)*

Інші журнали, навпаки, заохочують авторів формулювати яскраві назви, з метою заінтригувати, зацікавити читача – в художній метафоричній формі обігравати дослідницьку проблему чи характеристики дослідницького кейсу, ставити запитання, часом неочікувані або навіть провокаційні. Приклади назв статей такого типу (підкреслено характерні фрагменти):

- *From the agricultural station to a luxury village? Changing and ambiguous everyday practices in the suburb of Vinnytsia (Ukraine) (Gnatiuk et al. 2021)*
- *Housing names to suit every taste: neoliberal place-making and toponymic commodification in Kyiv, Ukraine (Gnatiuk & Melnychuk 2022)*
- *A case study of de-Russification of Ukrainian toponyms: Rigged trial or justice restored? (Gnatiuk & Melnychuk 2023)*

В будь-якому разі варто пам'ятати, що назва статті – це можливість справити на читача перше враження – зацікавити та заохотити до прочитання. Тому до формулювання назви статті потрібно ставитись творчо, але максимально відповідально.

5.2. Анотація (Abstract)

Анотація – це стислий (переважно до 200-300 слів) виклад змісту статті. Анотація – це другий елемент статті після назви, який, як правило, бачить читач. Задача анотації – стисло розповісти читачеві, про що буде йти мова в статті, та допомогти йому прийняти рішення –

варто чи не варто читати повний текст статті. Потрібно пам'ятати, що анотації завжди публікуються у відкритому доступі, тому якщо вашу статтю буде опубліковано в журналі з закритим доступом, все-одно будь-хто зможе ознайомитись з її анотацією та скласти своє враження про статтю, зокрема прийняти рішення про доцільність ознайомлення з її повнотекстовою версією. Якщо анотація достатньо деталізовано висвітлює результати дослідження та їх значення, можна очікувати, що деякі автори будуть цитувати вашу статтю після ознайомлення лише з анотацією, не читаючи основний текст статті.

Радянська традиція написання анотацій передбачала використання безособових конструкцій у пасивному стані з формулюваннями на зразок «розкрито...», «досліджено...», «виявлено...», «доведено...». тощо. У західній науковій традиції такий стиль анотації майже не зустрічається: переважають речення в активному стані описового характеру. Як правило, анотація повинна розкривати таку інформацію: актуальність досліджуваної проблеми; мета дослідження та головне дослідницьке питання; використані методи та матеріали дослідження; найважливіші результати дослідження, їх значення; висновки та практичні рекомендації. Частина журналів використовують так званий структурований абстракт, в якому зазначені змістовні блоки структурно виділяються в тексті анотації – мають відповідні підзаголовки та виокремлюються у вигляді окремих абзаців. Наведемо приклад класичної анотації з «прихованою» структурою – висвітлено предмет та мету дослідження, дослідницькі

методи і дані, розкрито основні результати та їх значення з точки зору теорії і практики (Gnatiuk & Homanyuk 2023):

The article investigates changing attitudes to memory politics in Ukrainian city of Kharkiv. In February 2022, with the outbreak of the full-scale Russo-Ukrainian war, this geopolitical fault-line city became a frontline city with significant potential outcomes for urban identity and local geopolitical preferences, including attitudes to the national memory politics. The research is based on the comparative analysis of the two surveys among residents of Kharkiv, conducted in spring-summer 2018 and in autumn 2022 – before and after the full-scale war. The results of the surveys are analysed by means of descriptive statistics and binary logistic regression. Additionally, two focus groups were held in order to receive additional justification when interpreting the results of the survey. The research shows that the attitudes to Ukrainian nation-centric memory narrative, including both decommunisation and decolonisation, have significantly improved. Nevertheless, public attitudes to the memory politics in the frontline city are highly reflexive in nature and deeply embedded in the context of the ongoing war. The geopolitical divide, which existed before the war, has largely transformed into a cultural one, namely heterogeneity of attitudes to the Russian cultural heritage in the city. This softened albeit still existing divide has, to some extent, materialised in physical space and runs between the ardent supporters of decommunisation and decolonisation that massively fled from the atrocities of the war and their opponents who at

most choose (or were obliged) to stay in the front-line city. The study reveals that military conflicts may either activate hidden geopolitical divides in geopolitical fault-line cities or contribute to their transformation or even disappearance.

Водночас, в багатьох журналах закритого доступу поширена практика мінімального викладу конкретних результатів та висновків для того, щоб «зберігати інтригу» та заохотити читача придбати доступ до повного тексту статті. В такому разі в анотації роблять акцент на основній ідеї статті, актуальності теми дослідження, використанні певних методологічних та методичних прийомів. Ось приклад анотації такого стилю, де вказано мету, предмет та методологію дослідження і коротко окреслено емпіричний і теоретичний внесок статті, проте не деталізуються результати дослідження (Gnatiuk & Basik 2023):

The aim of the article is to elucidate the symbolic function of the underexplored geopolitically motivated phenomenon of toponymic solidarity. Based on the critical toponymic approach and the theories of political performativity, the authors examine the toponymic solidarity with Ukraine as a powerful spatial-political technology that emerged globally following the ongoing full-scale Russo-Ukrainian War in 2022. Drawing upon empirical data from media resources, archival materials, and in-situ observations, they unveil the geopolitical role of performative toponymic solidarity as a form of symbolic toponymic gifting both worldwide and in Ukraine. Concomitantly, two collateral spatial processes are

revealed, including toponymic gratefulness as a reciprocal co-performance in Ukraine and toponymic retaliation as a counter-performance in Russia. In conclusion, the article advances the political toponymy literature by expanding the performative understanding of space through the lens of geopolitical place naming/renaming practices of toponymic solidarity.

Перед тим, як писати анотацію, потрібно ознайомитись з вимогами до анотацій на вебсайті журналу. Також корисно переглянути декілька анотацій вже опублікованих статей в цьому ж самому журналі. Як правило, анотація пишеться в самому кінці роботи над статтею, коли написані всі розділи основного тексту.

5.3. Ключові слова (Key words)

Ключові слова – це слова або фрази, які представляють основні теми та ідеї, представлені в науковій статті. Вони є складовою частиною так званих метаданих, що використовуються пошуковими системами для індексування та ранжування наукових робіт у результатах пошуку. Таким чином, ключові слова допомагають потенційними читачам швидко відшукати наукові публікації за певною тематикою та оцінити їх відповідність їхнім інтересам. Вдалий підбір ключових слів має істотне значення для забезпечення видимості та доступності вашої наукової статті – він підвищує ймовірність того, що її читатимуть та цитуватимуть.

При визначенні ключових слів варто поставити себе на місце людини, яка шукає наукові публікації за тематикою вашої статті, або конкретно вашу майбутню статтю. Які терміни вона б використовувала для пошуку, припустимо, за допомогою пошуковика Google чи якої-небудь наукометричної бази даних? Використовуйте ці терміни як ключові слова. По можливості варто обирати точні, специфічні, унікальні ключові слова для того, щоб ваша стаття не загубилась серед інших статей на подібну тематику та зайняла більш високі позиції в результатах пошуку. Використання одних і тих самих термінів у заголовку та ключових словах може бути зайвим (деякі журнали це напряду забороняють) – натомість намагайтеся використовувати споріднені терміни. До переліку ключових слів можна включати назви ключового методологічного підходу, методу або дослідницької техніки, а також назву конкретного об'єкта дослідження (дослідницького кейсу) – країни, регіону, міста, тощо.

Різні журнали можуть мати різні вимоги до кількості та типу ключових слів. Тому обов'язково потрібно ознайомитись з рекомендаціями обраного журналу для авторів та дотримуватись їх при визначенні ключових слів.

Ось приклади ключових слів.

1. Стаття *“From the agricultural station to a luxury village? Changing and ambiguous everyday practices in the suburb of Vinnytsia (Ukraine)”* (Gnatiuk et al. 2021):

➤ *suburbanisation, everyday practices, lifestyles, Vinnytsia, Ukraine*

З наведених ключових слів зрозуміло, що в статті мова піде про повсякденні практики та стилі життя у зв'язку з процесом субурбанізації, а дослідницьким кейсом послужило місто Вінниця в Україні.

2. Стаття *“From geopolitical fault-line to frontline city: changing attitudes to memory politics in Kharkiv under the Russo-Ukrainian war”* (Gnatiuk & Homanyuk 2023):

➤ *memory politics, geopolitical fault-line city, decommunisation, decolonisation, Russo-Ukrainian war, Kharkiv*

Набір ключових слів вказує на те, що представлене дослідження стосується політики пам'яті, зокрема декомунізації та дерусифікації, в містах на лінії геополітичного розлому на прикладі міста Харків в умовах російсько-української війни.

3. Стаття *“Public inertia towards the new toponymic landscapes in Vinnytsia, Ukraine”* (Gnatiuk et al. 2023):

➤ *dual toponymy, popular responses, practices of place name use, social sustainability, toponymic transition, Ukraine*

За цими ключовими словами статтю відшукають ті, хто зацікавлені в дослідженнях суспільних реакцій та практик використання географічних назв (в тому числі феномену «подвійної топонімії») в умовах реконфігурації топонімічної системи в контексті досягнення соціальної стійкості. Зверніть увагу, що лише одне ключове слово (Україна) присутнє у назві статті – це наслідок того, що політика журналу вимагає уникнення дублювання назви статті в ключових словах.

Також ви напевно помітили, що ключовими словами можуть бути не тільки окремі слова (іменники), а й словосполучення та цілі фрази: *social sustainability*, *geopolitical fault-line city*, *practices of place name use*.

5.4. Вступ (Introduction)

Задача вступу – познайомити читача з ключовою ідеєю статті. Читач повинен зрозуміти – навіщо, з якою метою, та керуючись якими мотивами автори написали статтю та вирішили надати її для ознайомлення читачам журналу. Вступ має відповідати на питання: «Яка дослідницька проблема була поставлена, і чому вона варта того, щоб бути дослідженою?»

Розпочати вступ варто з окреслення актуальності тематики дослідження – розповісти про наукову проблему, яка потребує вирішення, та довести її актуальність, тобто важливість, значимість на сьогодні, сучасність, злободенність. Актуальність може витікати як з прикладних міркувань (результати дослідження важливі для вирішення конкретних практичних задач), так і з теоретичних міркувань (результати дослідження важливі для подальшого наукового пізнання в обраній галузі). Актуальність може також бути методологічного характеру – наприклад, стаття тестує застосування нового наукового методу для вирішення вже відомої та розв’язаної іншими методами наукової проблеми.

Для прикладу наведемо початок вступу статті про інерційність повсякденного використання назв вулиць,

перейменованих у Вінниці в рамках декомунізації та дерусифікації публічного простору міста (Gnatiuk et al. 2023):

The post-Soviet space, with its constant and multidirectional geopolitical reconfiguration and related transformations of the national and local toponymic landscapes, requires more efforts to analyse the various forms of connections between space, toponymic landscapes, political power and societies, including toponymic aspects of the people's everyday life (Basik 2020; Basik 2023).

The existing research literature on the toponymic landscape in the post-socialist and post-Soviet contexts has focused mostly on the official acts of renaming, as well as its (geo)political drivers, actors, and concomitant negotiations – when, where, why and under what circumstances a certain place name has been erased or introduced. Various aspects of conscious resistance to the hegemonic toponymic politics implemented by the national or local governments have been also more or less elucidated in the literature. Nevertheless, little attention has been paid at the moment to the everyday lives of newly introduced place names, as well as on the everyday afterlives of the erased place names that have lost their official status but continue to be present in the urban toponymic landscape – both built environment and heterogeneous social communicative practices.

Following Rose-Redwood's call, the time has come to move beyond a focus solely on the official discourses of toponymic inscription, to shift more to the everyday act of

place name use (Rose-Redwood 2008). There is a need to look more precisely on the multifaceted phenomenon of toponymic continuity (Light and Young 2018), conceptualising politically-driven changes of toponymic landscape as a continuous transition rather than abrupt switching between two different modes. As Giraut and Houssay-Holzschuch (2016) point out, “end product” names might be less revealing than the processes through which toponymic regimes are themselves constructed.

Автори починають із твердження про недостатній рівень дослідження топонімічних процесів на пострадянському просторі. Далі підкреслюється, що дослідження топонімічного ландшафту у постсоціалістичних країнах та на пострадянському просторі фокусувались переважно на офіційних рішеннях щодо найменування та перейменування географічних об'єктів та відповідних (гео)політичних рушійних силах, акторах та супутніх публічних дискусіях і взаємодіях зацікавлених сторін. Проте, зазначають автори, недостатньо уваги наразі приділено повсякденним практикам використання запроваджених топонімів, так само як «потойбічному життю» ліквідованих топонімів, які не відповідають новій державній ідеології та втратили офіційний статус, проте часто зберігають свою присутність в міському лінгвістичному ландшафті – як у матеріальному середовищі міст (наприклад, адресні вказівники), так і в різноманітних соціальних комунікаційних практиках. Це і є та частина наукової проблеми, яка залишається не дослідженою, проте конче

важливою для розуміння функціонування географічних назв в умовах (гео)політичних суспільних зрушень. Аргументуючи свою думку, автори посилаються на попередні публікації, які стверджують про актуальність заявленої авторами наукової проблеми.

Визначивши наукову проблему та довівши її актуальність, можна формулювати мету дослідження. Мета дослідження (research goal/research aim) – це поставлена кінцева ціль, кінцевий результат, на який спрямоване представлене в статті дослідження.

Мета дослідження конкретизується у дослідницьких питаннях (research questions). Дослідницькі питання – це питання, на які повинен знайти відповідь дослідник для досягнення мети. Дослідницькі питання уточнюють та деталізують мету. Як правило, дослідницьких питань в науковій статті буває два-три, але не більше п'яти. Якщо дослідницьких питань більше – можливо, варто замислитись над публікацією декількох окремих статей, кожна з яких матиме більш вузько сформульовану мету дослідження.

Ось приклад формулювання мети та дослідницьких питань у тій самій статті про інерційні топонімічні практики у Вінниці (Gnatiuk et al. 2023):

In this paper, the authors focus on the practices of the everyday use of street names after the massive toponymic cleansing under the frameworks of decommunisation and de-Russification in Vinnytsia, Ukraine, “engaging with the issue of residents’ emotional and everyday lived geographies of street names” (Light and Young 2018).

Employing a mixed method approach, we seek to find answers to the following research questions:

1. How much time does take the transition between leaving and coming toponymic landscapes in the conditions of the ideology-driven toponymic cleansing?

2. Is this transition synchronous or heterochronous with regard to the various practices of place name use and different strata of the urban toponymic landscape?

3. Can a public response to an officially imposed city-text be driven rather by non-ideological factors like conveniences and habits than by ideological motives?

4. What actors and factors, including those local-level (Light and Young 2018) may affect the practices of street name use in every specific case?

Таким чином, мету статті заявлено як розкриття особливостей повсякденних практик використання назв вулиць після масового перейменування топонімів на прикладі конкретного кейсу (міста Вінниці). Цю мету деталізовано в чотирьох дослідницьких питаннях (про тривалість переходу від використання старих до нових топонімів, синхронність та гетерохронність цього переходу, актори та фактори, що визначають суспільну відповідь на запроваджені топонімічні зміни, та вплив ідеологічних та неідеологічних міркувань на повсякденні практики використання старих та/або нових назв).

За бажанням, у вступі можна представити авторські вихідні дослідницькі гіпотези (research hypotheses) – припущення про очікувані результати дослідження у формі відповідей на дослідницькі питання, які очікують отримати

автори, виходячи з наявних теорій, що описують досліджуване явище, та наявних тенденцій розвитку явища.

Часто у вступі дається коротка характеристика дослідницьких завдань (research tasks), тобто конкретних дій, необхідних для відповіді на дослідницькі питання та досягнення мети дослідження, стисло розкривається обрана для цього методологічна рамка та методика, а також коротко характеризується конкретний об'єкт дослідження – територія, місто, регіон, країна, тощо.

Наприкінці вступу може бути наведено стислий опис подальшої структури статті. Таким чином автори знайомлять читача з логікою подальшого викладу матеріалу. Це спрощує для читача розуміння взаємозв'язків між окремими частинами статті та економить його час – якщо читача цікавлять якісь конкретні розділи – він прочитає саме їх. Наведемо приклад (Gnatiuk et al. 2023):

The rest of the article is organised as follows. The next section presents a review of relevant scientific literature and conceptualises the relationships between travelling abroad experience and geopolitical preferences. After that, we reveal national context of geopolitics and international mobility in Ukraine. The following section contains a description of three selected cities as case studies. Then the research methodology and data are presented, followed by the empirical analysis and discussion of the findings. The final section draws key concluding remarks.

Типовий обсяг вступу наукової статті – 500-1000 слів.

5.5. Теоретико-методологічні засади (Theoretical background)

Цей розділ відповідає на запитання: «Що вже зроблено за обраною дослідницькою темою?» і передбачає висвітлення актуального стану дослідження обраної наукової проблеми (state of the art). Його завдання – познайомити читача з останніми науковими досягненнями за тематикою дослідження, показати, які частини досліджуваної наукової проблеми вже вирішені, а які – ще потребують свого вирішення. Часто цей розділ має назву «Огляд літератури» ('Literature review'), оскільки він будується на аналізі раніше опублікованих наукових джерел за темою дослідження.

До огляду літератури слід підходити відповідально; фактично, його слід готувати до початку реалізації емпіричного дослідження, оскільки в протилежному випадку незрозуміло, на яку теоретичну базу спиратись та які гіпотези формулювати і тестувати при проведенні дослідження. До огляду літератури потрібно включати, перш за все, актуальні наукові праці у цільовій галузі дослідження (за останні 5-10 років). Відсутність свіжих наукових праць в авторитетних світових виданнях (абсолютна більшість з яких публікується англійською мовою) серед проаналізованих джерел обґрунтовано наводить редакторів та рецензентів на думку, що автори не захотіли або не змогли ознайомитись з актуальним станом справ у галузі, відповідно, ставиться під сумнів наукова новизна такої статті. Відсутність належного огляду

наукової літератури за темою дослідження було і залишається серед основних причин відхилення статей українських авторів-суспільних географів журналами Scopus/Web of Science.

Типовою помилкою недосвідчених авторів є формулювання огляду літератури за темою у вигляді простого перерахунку попередніх публікацій за тематикою дослідження та прізвищ їх авторів без розкриття конкретного внеску кожного автора чи публікації в розв'язок наукової проблеми. Наведений нижче текст, що являє собою «поминальник» прізвищ авторів, які працювали над певною проблемою, без зазначенням їх конкретного внеску є прикладом того, як не потрібно робити літературний огляд:

The issue of urban-rural dichotomy, as well as the overlapping and hybridisation of typically urban, suburban and rural everyday practices in suburbia has been studied by Davidson and Lees (2005), Anderson (2006), McManus and Ethington (2007), Dymitrow and Stenseke (2016), Phelps et al. (2015), Mezentsev and Provotar (2020), Mezentsev et al., (2020), and Walks (2013).

В ідеалі, виклад матеріалу теоретико-методологічного розділу повинен мати вигляд авторської розповіді своїми словами про актуальний стан вивчення проблеми із послідовним розглядом, систематизацією, узагальненням та елементами критичної оцінки наявних теорій, концепцій, емпіричних фактів, методологічних підходів до вивчення проблеми, що супроводжується органічними, невимушеним посиланням на наукові публікації, в яких

висвітлено відповідні наукові результати. Власний текст можна час від часу розбавляти влучними доречними за змістом цитатами з аналізованих наукових джерел. Такий прийом дозволяє додатково підкреслити ту чи іншу ідею, апелюючи до думки авторитетних фахівців. В центрі уваги повинен перебувати саме зміст наукових ідей та фактів, що розглядаються, а не імена авторів-попередників. Прикладом вдалого огляду літератури є наведений нижче фрагмент теоретико-методологічного розділу зі статті про повсякденні практики в передмісті Вінниці (Gnatiuk et al. 2021):

In today's globalised world, urban lifestyles are perceived as modern and attractive, they are mostly sought to be adopted and copied, and thus their elements are gradually becoming part of the mundane life for residents of other areas. As Davidson and Lees (2005, p. 1167) put it, "the urban-rural dichotomy has broken down, as a significant part of the world has become increasingly urbanised and desirous of an urban lifestyle". The everyday practices of the inhabitants of the suburban zone are "urbanising" and become much less dependent (or completely independent) from the central city (Anderson, 2006; McManus and Ethington, 2007). In such circumstances, the boundary between the city and the suburban area looks quite formal; often it is even difficult to delineate the margin between the urban and suburban space (Dymitrow and Stenseke, 2016). Each of the suburban evolution options (decline of cities in favour of suburbia; transformation of suburbia into postsuburbia;

transformation of post-suburbia into cities; decline of suburbia and its transformation into “something less than suburbia”) (Phelps, Tarazona Vento and Roitman, 2015) is accompanied by specific changes in everyday practices. However, despite the long-term intense influence of large cities on their suburban areas, some “old” suburban and even rural practices can still be identified. The general trend of recent years is the overlapping and hybridisation of typically urban, suburban and rural everyday practices in suburbia (Mezentsev and Provotar, 2020; Mezentsev et al., 2020). Different spaces are thus filled with different levels and forms of suburbanism (Walks, 2013).

В наведеному уривку автори описують сучасні тенденції взаємопроникнення та гібридизації міського, приміського та сільського стилів життя та повсякденних практик, що призводить до формування різноманітності форм субурбанізму, цитуючи авторів-попередників при згадці їхніх ідей та висновків. У центрі уваги перебувають саме наукові ідеї, а не особи їхніх авторів. Якщо посилання на джерела в тексті прибрати (за винятком прямої цитати *Davidson and Lees*), він не втратить цілісності, що не можна сказати про попередньо наведений «поминальник», де прізвища авторів стоять в центрі розповіді.

Характерний обсяг теоретико-методологічного розділу – 1000-2000 слів. Якщо тема нова і малодосліджена, або ж надто вузька, літературний огляд може бути невеликим. Якщо ж тема відносно добре опрацьована в науковій літературі та/або широка за змістом, літературний огляд може бути доволі об’ємним – до третини від загального

обсягу статті. В таких випадках для економії місця доводиться узагальнювати та відсіювати інформацію, звужувати огляд до найбільш актуальних та релевантних публікацій. Якщо теоретико-методологічна база дослідження складається з декількох змістовних частин, відповідний розділ статті також можна розбивати на декілька тематичних блоків.

5.6. Територія дослідження (Study area)

Цей розділ специфічний для наукових статей географічного спрямування. У ньому наводять більш або менш детальну змістовну характеристику конкретного географічного об'єкта дослідження – міста, регіону, країни, тощо. Мета такої характеристики – ознайомити читача, який може не знати місцевого географічного контексту, з емпіричними фактами про об'єкт дослідження, важливими для розуміння змісту та результатів дослідження, а також доведення доцільності обрання саме цього міста, регіону, країни, тощо для дослідження.

Наприклад, у статті (Gnatiuk et al. 2023) розділ про територію дослідження має такий вигляд:

Case studies as geopolitical fault-line cities

Our case studies are three Ukrainian cities: Kharkiv (eastern part of the country, pop. ca. 1.4 million), Dnipro (central-eastern part of the country, pop. ca. 1.0 million) and Mariupol (south-eastern part of the country, pop. ca. 450,000). All population numbers are given for 2021, id est

before the full-scale Russian invasion into Ukraine in 2022. The first two cities belong to the largest Ukrainian metropolises and rank among the most significant industrial and cultural centres of the country. Mariupol, before been destroyed by the Russian army during the Russo-Ukrainian warfare in 2022, was the second largest city in the Donetsk region. Before 2022, all three cities clearly met the criteria of geopolitical fault-line cities (see Gentile 2017). In particular, two of them (Kharkiv and Mariupol) are located in proximity of the Russian border with all the ensuing consequences like intense cross-border ties, exposure to the informational space of the neighbouring country, relatively weak connections to the national centre of power, identity blurring, and, finally, absorbing the flows of internally displaced persons (IDPs) or refugees generated by the military actions during the Russo-Ukrainian hybrid warfare (Gentile 2017).

All three cities have significant ethnic Russian minorities (app. 25% in Kharkiv and Dnipro and 45% in Mariupol) and predominance of Russian speakers (from app. 50% in Dnipro up to app. 80% in Mariupol) (State Statistics Committee of Ukraine 2001). In terms of geopolitical preferences, before 2022, all these cities hosted significant non-pro-Western contingents, if not outright pro-Russian, that hold views incompatible with European vision for Ukraine (Gentile 2020a, 2020b). Even in conditions of the continuing hybrid Russo-Ukrainian warfare in 2014–2022, pro-Russian forces stably had majorities in the local councils, except for Dnipro. Furthermore, pro-Western and

pro-Russian contingents were exposed to different truths portrayed within the Russian and non-Russian informational spaces (Gentile 2017), as well as to multiple contested geopolitical and ethno-national narratives (Zhurzhenko 2011; Portnov & Portnova 2015; Zhurzhenko 2015; Stebelsky 2018).

All these factors contributed to the periodical activation of the fault-line between opposing population fractions, which was evidenced by the protests and rallies that took place in these cities after the Revolution of Dignity (Gentile 2017; Buckholz 2019; Kutsenko 2020; Nitsova 2021). At the same time, this fault line is formulated rather in political than in language- or ethnicity-based categories, although the factors of language and ethnicity are important for geopolitical preferences (Kulyk 2011; Portnov 2015a; Kulyk 2019; Kuzio 2019).

Метою цього розділу є: по-перше, ознайомлення читача з Харковом, Дніпром та Маріуполем як конкретними об'єктами дослідження (дослідницькими кейсами) – що це за міста, де вони знаходяться, яке їх місце серед інших міст України та в своїх регіонах, тощо; по-друге, демонстрація того факту, що Харків, Дніпро та Маріуполь є (точніше, були на момент дослідження) типовими містами на лінії геополітичного розлому, а геополітичні погляди населення цих міст мають істотне значення для подальшого перебігу геополітичних процесів в центрально-східній Європі, зокрема важливі в контексті майбутнього розвитку національного українського та європейського і євразійського інтеграційних проєктів. При цьому автори,

даючи характеристику міст, активно посилаються на попередньо опубліковані наукові джерела та статистичні дані.

Іноді цей розділ опускають, обмежуючись стислою згадкою про територію дослідження у вступі або в розділі з описом методики дослідження. Таке рішення може бути доречним у випадку, коли детальна інформація про територію дослідження не є важливою для розуміння змісту та результатів дослідження.

Як правило, обсяг розділу із характеристикою території дослідження (дослідницького кейсу) становить 500-1000 слів. У розділі бажано навести картосхему, яка показує розташування дослідницького кейсу в межах ширшого географічного регіону. Якщо дослідницьким кейсом виступає місто, потрібно показати його розташування в межах країни; якщо ж мова йде про окремий міський район – варто продемонструвати місцезнаходження міста в країні (якщо це не загальновідоме місто на зразок столиці) та досліджуваного району в місті, тощо.

5.7. Дані і методи (Data and methods)

Цей розділ повинен дати відповідь на питання: «Яким чином відбувалось дослідження?». Він містить інформацію про використані дані, матеріали і методи, а також опис методики дослідження – алгоритму (последовності та внутрішньої логіки) застосування окремих методів до наявних даних та матеріалів. Типовою помилкою недосвідчених авторів є простий перерахунок методів без

пояснення, як саме і для чого ці методи застосовувались. Характеристика використаних методів і даних повинна бути максимально детальною: в ідеалі, прочитавши цей розділ, кожен охочий науковець повинен мати можливість повторити представлене дослідження з використанням тієї самої або іншої інформаційної бази, наприклад – з використанням іншого географічного кейсу. Детальне розкриття методики дослідження дозволить іншим науковцям (спочатку редакторам та рецензентам, а якщо статтю опублікують – читачам) оцінити адекватність та ефективність обраної дослідницької методики, виявити можливі обмеження використаних методів або помилки інтерпретації результатів.

Зокрема, потрібно висвітлити такі аспекти:

- Які дані (матеріали) було використано в дослідженні?
- Яке їх походження? В рамках якого проекту/інституції проходив збір інформації?
- В якому форматі збирались, зберігались та оброблялись дані? Де вони зараз зберігаються?
- Які методи використовувались для збору, обробки, аналізу та візуалізації даних?
- За потреби – обґрунтувати – чому було обрано саме ці методи, а не інші?
- Які часові та просторові рамки дослідження?
- Які обмеження використаних методів та, відповідно, якою може бути похибка (для кількісних методів) одержаних результатів?

Наприклад, якщо в дослідженні було використано соціологічні методи, потрібно надати таку інформацію:

часові рамки проведення дослідження; обсяг вибірки дослідження; спосіб формування вибірки, формат участі (face-to-face інтерв'ю, онлайн-панель, анкетування, фокус-група тощо); основні демографічні характеристики учасників дослідження; репрезентативність вибірки (для кількісних досліджень); опис вимірювальних шкал; детальний виклад або принаймні загальний опис питань анкети чи опитувальника; процедура кодифікації/транскрибації результатів; методи та інструменти (програмне забезпечення) аналізу зібраних даних.

Нижче наведено приклад опису використаних даних і методів зі статті про зміну ставлення до національної політики пам'яті в Харкові в умовах повномасштабного російського вторгнення в Україну:

The research is based on the two surveys among residents of Kharkiv, conducted with different purposes and methodology, but nevertheless allowing comparative analysis. The first survey (n = 1,258, aged 18+) was held in 2018, i.e. during the hybrid Russo- Ukrainian military conflict. The data were collected through personal interviews by the Kyiv-based Centre for Social Indicators (CSI). The sample relies on a household-based sampling frame (only one person was selected within each household). The second survey was conducted by Kharkiv-based New Image Marketing Group in November 2022 (n = 914, aged 18+) partly in face-to-face technology at the place of residence (76%), and partly remotely with those residents who are temporarily outside the city (24%) (ratio

of people who moved and left was determined according to the data from the city administration). The face-to-face survey employed a combined route sample with a probability selection of starting addresses and with a quota selection based on the sex-age distribution of respondents in households. The remote survey used quota selection was based on an online panel.

To assess the attitudes of Kharkivites to the decolonisation in Kharkiv in 2022, we used a set of the 2022 survey questions with regard of: (1) general support to renaming streets in Kharkiv, (2) attitudes to changing specific categories of urban place names, as well as concrete urban place names, and (3) street names that should definitely disappear and should definitely emerge on the city map. To evaluate the shift in attitudes to decommunisation and decolonisation politics in Kharkiv, we compared the answers to the similar questions in the 2018 and 2022 surveys. The fact that questionnaires of 2018 and 2022 used different sets of questions constitutes the main methodological problem of this part of research and prompted to cautious conclusions.

Then, we employed binary logistic regression in order to determine the predictors of positive/negative individual attitudes to decommunisation/decolonisation in 2018 and in 2022. Regression models were built for the following dependent variables... [Детальний опис запитань та змінних для логістичної регресії опущено]

Additionally, on 30 October 2022, two online focus groups were held with 18 Kharkiv residents (8 female, 10

male), average age 40, age range from 19 to 65 years, representing different social strata, as well as people who stay in Kharkiv or temporarily left the city. The results of focus groups were used as additional justification when interpreting the results of the survey.

Опис даних і методів в середньому має обсяг 500-1000 слів. Щоб вкластись в цей обсяг, іноді виникає потреба узагальнювати опис використаних даних і методів, опускаючи неважливі подробиці, проте обов'язково характеризуючи ті аспекти, які є важливими для розуміння змісту одержаних результатів та їх інтерпретації.

5.8. Результати (Results)

В цьому розділі дається відповідь на питання «Що було виявлено під час дослідження?». Тут надається опис виявлених емпіричних фактів – результати вимірювань, спостережень, аналітичних процедур, кореляційні зв'язки, тенденції, цитати з глибинних інтерв'ю чи фокус-груп, тощо. Текстовий опис результатів дослідження варто доповнювати графічними матеріалами – графіками, діаграмами, схемами, фотографіями, картами та картосхемами, а також таблицями. При цьому графічні матеріали і таблиці не повинні дублювати текстові описи – радше вони повинні взаємодоповнювати одне одного. Немає сенсу детально переказувати в тексті кожен цифру в таблиці чи зміст картосхеми, проте варто прокоментувати, яку саме закономірність, тенденцію чи взаємозалежність вони ілюструють та яким саме чином.

Наведемо приклади опису отриманих результатів зі статті про інерційність топонімічних практик у місті Вінниці (Gnatiuk et al., 2023): у першому фрагменті подано опис кількісних результатів – пропорції мешканців міста, що знають старі та нові назви вулиць, в залежності від часу після перейменування, тоді як в другому представлено результати застосування якісного методу – наводяться результати інтерв'ювання мешканців про практики та мотиви використання нових та старих назв вулиць з підкріпленням їх цитатами.

Фрагмент 1:

The social experiment demonstrated that the more time has passed since the renaming date, the better was the knowledge of the new names and the worse was the knowledge of the old names (Fig. 2). In particular, the absolute majority of informants knew the old names of streets renamed in 2022 (less than a year before the study), while slightly more than half of the informants knew the old names of the streets renamed in 2015 (7 years before the study), and only one-third of informants could remember the old street names that had been changed in the 1990s (approx. 30 years before the study). And vice versa, the share of informants who know the new street names increases with an increase in time after the renaming date: one-third for streets renamed in the same year, more than half for streets renamed 7 years ago, and the absolute majority for the streets that changed communist names in the 1990s.

Фрагмент 2:

None of our informants said that prefer old names to new ones due to clear ideological or political motives. On the contrary, many informants emphasised that “This is definitely not a protest” (Informant #09). The basic reasons to use the old street names, mentioned by our informants, are in no way related to ideology or politics and include:

1. Ignorance of new street names (ten informants): “I just can’t remember. Well, I haven’t learned them [new street names] all yet. I don’t know all the old names either” (Informant #01).

2. The habit of old street names (seven informants): “Whenever possible, I try to use new street names. But old names often jump in conversation – because of habit, because of inertia” (Informant #10).

3. Desire to be understandable to the interlocutor, supposing that he or she should be familiar with old street names for sure (four informants): “When I use an old name, I am sure that the interlocutor will accurately identify the place” (Informant #13).

Одержані результати описуються, коментуються, але не дискутуються – для цього призначений наступний розділ статті – дискусія. Винятком є підхід, згідно з яким представлення та обговорення результатів об’єднуються в єдиному розділі (про це буде детальніше сказано далі).

Характерний обсяг розділу – 1000-1500 слів. Розділ не повинен бути занадто довгим. Пересічному читачеві здебільшого абсолютно нецікаво знати конкретні факти про конкретний об’єкт дослідження (він же дослідницький

кейс), яким би милим, дорогим та важливим не був цей об'єкт для авторів статті. Ці факти для нього (читача) мають значення лише в контексті нового знання про загальні класи явищ та процесів, які покликаний ілюструвати дослідницький кейс, знання, яке читач може застосувати по відношенню до свого власного «милого та дорогого» географічного об'єкта. Автори, що захоплюються довгими описами емпіричних результатів, неодмінно отримують критичні коментарі від редакторів та рецензентів з вимогою позбавити текст надмірної описовості. Деякі наукові журнали наполегливо рекомендують утриматись від деталізованих текстових описів отриманих результатів, максимально скорочувати їх та одразу переходити до обговорення. По можливості, розлогі текстові описи слід замінювати таблицями або графічними ілюстраціями.

5.9. Дискусія (Discussion)

Мета дискусії – дати відповідь на питання «Яким чином їх [результати] пояснити?» та «Що означають результати в контексті наукового пізнання та практичної діяльності?». У дискусії аналізуються результати дослідження шляхом їх порівняння з отриманими раніше результатами та висновками інших досліджень (збігаються, доповнюють, суперечать), а також з існуючими теоріями, концепціями, критичними оцінками та науковими дискурсами, висвітленими у вступу та теоретико-методологічному розділі. Таким чином, у дискусії автори немовби відходять

назад і дивляться широким поглядом на отримані результати в контексті попередніх досліджень, цитуючи при цьому відповідні наукові праці попередників. Дискусія ніби повертається до початку статті, апелюючи до заявлених теорій, концепцій, дискурсів, тощо.

Наведемо для прикладу фрагмент дискусії зі статті про повсякденні практики в передмісті Вінниці (Gnatiuk et al. 2023), в якому автори порівнюють емпірично встановлені факти з відомими з наукової літератури моделями розвитку приміської зони та визначають, що приміський розвиток Вінниці, на відміну від приміського розвитку Києва, загалом відповідає класичній західній моделі субурбанізації:

Therefore, in terms of peri-urban development concepts, the peri-urban growth of Vinnytsia could be classified as suburbanisation (migration from the central city to the nearest peri-urban belt) (Ford, 1999; Fisher, 2003), western type suburbanisation (relocation of wealthy households from the central city to the countryside) (Hirt, 2007), centrifugal migration from the central city to the periurban area, predominantly to the newly-built housing (Ouředníček, 2007). However, cheaper housing prices in suburbia were important for 35.6% of newcomers, and 27.1% of them declared mixed motivation: ecological (urban escape) together with economical (cheaper housing). This indicates that the stream of migrants to suburbia is not homogenous: wealthy migrants are accompanied by people with relatively low incomes, although this can hardly be called a genuine desurbanisation (Hirt, 2007).

Interestingly, in terms of peri-urban growth pattern, the suburbs of Vinnytsia are qualitatively different from the suburban area of a big Ukrainian city like Kyiv, where centrifugal migrations of rich people to peri-urban area combines with the centripetal stream of less affluent migrant from peripheral settlements, keeping transitory residential strategy (Mezentsev et al., 2019, 2020).

Ось ще один фрагмент дискусії з тієї самої статті, в якому автори інтерпретують одержані результати в рамках концепцій «просторового соціального паралелізму» Вудса і Конга, «ліквідної міграції» Енгбергсена та укоріненості і мобільності Ді Массо:

To some extent, we can assume that long-term residents and newcomers are characterised by “parallel lives.” Moreover, the othering of newcomers can be projected onto the othering of spaces that they occupy (Woods and Kong, 2020). Such “spatial parallelism” in suburbia of the second-order city has some visible physical manifestations, in particular concerning area arrangement, composition of homesteading, and mobility. The study also revealed sociocultural differences in dweller’s behaviour, from their self identification (e.g. suburban vs. rural), everyday practices (e.g. different work or leisure sites preferences) to possible misunderstandings and prejudice. We should also keep in mind that in an era of liquid migration (Engbersen, 2018) migrations of newcomers can be fluid, and therefore suburban community has a plural expression of place attachments, a complicated configuration of relationships

between “roots” (fixities) and “routes” (mobilities) (Di Masso, 2019).

Характерний обсяг дискусії – 1000-1500 слів. Ознакою якісної статті є обсяг дискусії, що рівний або перевищує обсяг розділу, що презентує результати дослідження. Саме у дискусії формулюється, немов би «кристалізується» наукова новизна дослідження. Відсутність повноцінної дискусії сигналізує про те, що автори статті неспроможні прокоментувати значення одержаних результатів, визначити їх наукову цінність – це «результати для результатів», які нічого не варті для наукового пізнання. Звісно, результати такого дослідження можуть мати прикладне значення, але тоді їх варто публікувати у вигляді наукового звіту, а не наукової статті.

Насамкінець зауважимо, що доволі часто опис результатів дослідження та їх обговорення об'єднують в один розділ «Результати і дискусія» ('Results and discussion'). У такому разі обговорення результатів відбувається одразу після представлення їх окремих частин читачеві. Такий підхід має сенс, наприклад, тоді, коли в статті поставлено декілька дослідницьких питань, тому для збереження цілісності викладу матеріалу доцільно проводити обговорення кожного питання окремо від іншого, нерозривно від відповідної «порції» результатів дослідження. Проте, не варто маскувати відсутність реальної дискусії шляхом такого об'єднання розділів – в такому разі рецензенти обов'язково вкажуть на відсутність реального обговорення результатів та описовий характер статті.

5.10. Висновки (Conclusions)

Висновки підсумовують викладення матеріалу статті. У висновках варто висвітлити такі питання:

- Чи вдалось досягнути поставленої мети, дати відповіді на всі або частину дослідницьких питань? Які саме відповіді на дослідницькі питання було з'ясовано?
- Чи вдалося підтвердити або спростувати дослідницькі гіпотези (якщо такі було висунуто)?
- Наскільки ефективними та адекватними поставленим завданням виявились застосовані методологічні рамки, конкретні методи та методики?
- Чи залишилися певні частини або аспекти досліджуваної проблеми, які досі залишаються нерозкритими та формують простір для подальших наукових розвідок?
- Якою є цінність результатів дослідження для науки і практики?
- Також у висновках можна ще раз стисло, у форматі окремих тез, викласти основні результати дослідження та їх значення.

Взагалі висновки, схоже, найбільш варіабельна за структурою та змістом частина наукових статей географічного спрямування. Деякі автори та журнали роблять висновки стислими і лаконічними, орієнтуючись на наведену вище структуру, тоді як інші надають перевагу доволі розлогим висновкам, включаючи до них елементи огляду одержаних результатів та дискусії зі значною

кількістю внутрішньотекстових цитувань. На нашу думку, формат висновків може бути різним, проте найголовніше у висновках – в стислій формі повідомити читачеві те нове знання, заради якого і було здійснено дослідження та написано статтю. Вдалим прикладом можуть бути відносно лаконічні, проте змістовно насичені висновки до статті про феномен топонімічної солідарності з Україною (Gnatiuk & Basik 2023), які підсумовують та концептуалізують результати дослідження:

In this article we have discussed the phenomenon of toponymic solidarity as an element of performative geopolitical representations' (Sysiö et al. 2023, 19). Although the phenomenon itself is not novel and has been observed since the 20th century, toponymic solidarity with Ukraine is the most prominent form of such performance in terms of the scale of the campaign, including the geographical coverage and the reflection in the international media (Basik 2022a; Rose-Redwood et al. 2022). The empirical research suggests that toponymic solidarity is a specific form of toponymic gifting that reflects interstate geopolitical relations. We have explored 'the performative power of place naming' (Sotoudenhia & Rose-Redwood 2019) through toponymic solidarity, which seeks ways to strengthen existing ties between geopolitical actors, recognize shared historical and cultural aspects, and articulate common shareable values, such as democracy, freedom, and justice (Adebanwi 2012; Sysiö et al. 2023).

We have found that the geopolitically bounded repercussions of the toponymic solidarity performance

include toponymic gratefulness as a reciprocal coperformance (supported from the side by the performance) and toponymic retaliation as a counter-performance (from the side, 'shamed' by the performance). In this way, street naming is 'capable of exposing both the collaborative and conflictual nature of power relations' (Adebanwi 2012), and toponyms may function as symbolic, ideological, and diplomatic gifts for allies but simultaneously as 'hand grenades' (Adebanwi 2012) for hostile geopolitical regimes. Ultimately, for Ukraine, such toponymic inscription signifies a shift in symbolical belonging from the post-Soviet to European and Western socio-cultural and geopolitical space (Gnatiuk & Melnychuk 2020), reconfiguring and reconstructing borders between 'Us' and 'Them' (Marin 2012), and 'performatively rescaling' (Kaiser & Nikiforova 2008, 559) the Ukrainian urban space through the repetitive performative practices of toponymic gratefulness in different parts of the country.

5.11. Список використаних джерел (References)

У списку використаних джерел наводиться перелік джерел, які були процитовані в тексті статті. Золоте правило звучить так: всі процитовані у тексті джерела повинні бути присутніми у списку використаних джерел, а всі джерела, що присутні у списку використаних джерел, повинні бути процитовані в тексті статті. У різних журналах існують власні вимоги до того, які джерела повинні бути присутні у переліку використаних джерел,

проте там обов'язково повинні бути згадані всі використані авторами наукові публікації – книги (монографії), розділи монографій, наукові статті, матеріали конференцій, тощо. Що стосується інших типів джерел – баз даних, вебпорталів новин, аудіо- та відеоматеріалів, тощо – деякі журнали вимагають включати їх до списку використаних джерел, тоді як інші – цитувати у вигляді зносок (посилань) або у вигляді окремого списку.

Кожен тип джерел має свої особливості бібліографічного опису. Існують загальноприйняті міжнародні стилі (стандарти) оформлення бібліографічного опису використаних джерел в наукових публікаціях. До найпоширеніших стилів належать такі (в дужках вказано галузі знань, для яких стиль є загальноприйнятим або найбільш поширеним):

- MLA (Modern Language Association) (гуманітарні науки)
- APA (American Psychological Association) (суспільні науки)
- Chicago (фізичні, природничі та суспільні науки)
- Harvard (гуманітарні науки та суспільні науки)
- ACS (American Chemical Society) (хімія та інші природничі науки)
- AIP (American Institute of Physics) (фізика)
- IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) (інженерія, електроніка, телекомунікації, інформатика та інформаційні технології)
- Vancouver (медицина та фізичні науки)
- OSCOLA (юридичні науки)

- APS (American Physics Society) (фізичні науки)
- Springer MathPhys (фізико-математичні науки)

Оскільки суспільна географія належить до суспільних наук, а фізична географія – до природничих, наукові журнали географічного профілю найчастіше використовують стилі APA, Chicago, Harvard та MLA.

APA

Chicago

Harvard

MLA

Проте, потрібно зауважити, що багато наукових журналів використовують свій власний стиль бібліографічного опису, який може бути подібним на один з перелічених вище міжнародних стилів, але мати свої унікальні особливості. В будь-якому разі, потрібно уважно ознайомитись з інструкціями (зокрема прикладами) щодо оформлення списку використаних джерел та внутрішньо текстових цитувань на вебсайті журналу. Якщо журнал використовує один із загальноприйнятих міжнародних стилів бібліографічного опису – варто ознайомитись з останньою (актуальною) редакцією цього стилю. Також можна переглянути стилі бібліографічного опису використаних джерел та в внутрішньо текстових цитувань у вже опублікованих статтях з останнього номера журналу та використати їх як зразок, проте тут потрібно бути уважним, оскільки іноді журнали змінюють правила

оформлення списку використаних джерел, і є ризик, що з моменту виходу попереднього номера журналу стиль змінився.

5.12. Подяки (Acknowledgements)

У цьому невеликому за обсягом розділі автори можуть подякувати всім фізичним та юридичним особам, які так чи інакше сприяли проведенню наукового дослідження та підготовці статті. Якщо дослідження отримало фінансування з певного джерела (виконувалось в рамках державної або господарсько-договірної наукової теми, або грантового наукового проекту), про це слід зазначити обов'язково. Також варто висловити подяку колегам-науковцям, які не брали безпосередньої участі у виконанні дослідження та підготовці статті, проте надавали допомогу у вигляді цінних ідей, порад, експертизи, обладнання, матеріалів або інших ресурсів для реалізації дослідження. Існує також практика дякувати рецензентам за їхні поради, що дозволили покращити статтю. Це варто робити у випадку, коли рецензенти дійсно висловили цінні коментарі щодо покращення статті, або вказали на істотні недоліки, які під час доопрацювання було виправлено. Окрім цього, іноді автори висловлюють подяки за підтримку своїм рідним, друзям, домашнім тваринам, а також зізнаються в коханні. Проте, це доволі рідкісні випадки, які не варто брати як приклад для наслідування без нагальної потреби – наприклад, якщо члени вашої родини дійсно допомагали вам при реалізації дослідження.

Редакційна політика деяких журналів вимагає інформацію про фінансування наукового дослідження (funding) прописувати окремо від подяк (acknowledgements). Також, деякі журнали вимагають також робити окрему заяву (statement) про наявність або відсутність конфлікту інтересів авторів та їхніх працедавців.

Завдання:

- 1. Візьміть у викладача наукову статтю без назви, анотації та ключових слів, придумайте свою назву для неї, напишіть анотацію, оберіть ключові слова та після цього порівняйте з назвою, анотацією та ключовими словами, які були запропоновані автором цієї статті.*
- 2. Виберіть наукову статтю будь-якого автора по проаналізуйте:*
 - a. Наскільки логічна та послідовна структура статті, чи відповідає вона класичному підходу IMRAD (якщо ні – поясніть причини, чому було обрано інший варіант структури);*
 - b. Чи розкриває автор зміст попередніх досліджень за обраною тематикою, чи наводить переважно прізвиська авторів-попередників без конкретизації їх внеску та його значення;*
 - c. Чи присутнє в статті реальне обговорення отриманих результатів в світлі попереднього огляду літератури за темою дослідження;*

- d. Якість та доречність поданих таблиць та графічних матеріалів;*
- e. Наскільки висновки статті відповідають поставленій меті, наскільки мета була розкрита.*
- 3. Визначте, в якому форматі бібліографічного опису оформлено перелік використаних джерел в обраній для аналізу статті. Подайте бібліографічний опис щонайменше десяти цих джерел в іншому форматі, використовуючи один з таких форматів: MLA, APA, Chicago, Harvard.*

6. ПОДАННЯ ТА РОЗГЛЯД СТАТТІ. РОБОТА З РЕДАКЦІЄЮ ТА РЕЦЕНЗЕНТАМИ. ПРОМОЦІЯ ОПУБЛІКОВАНОЇ СТАТТІ

6.1. Вибір журналу

При виборі наукового журналу для публікації дослідження в галузі суспільної географії варто зважати на декілька обставин (в кожному конкретному випадку певні фактори можуть виявитись важливішими за інші, або ж навіть вирішальними).

По-перше, зрозуміле бажання будь-якого автора опублікувати свою статтю в якомога більш престижному, авторитетному журналі, тобто журналі з високим індексом цитування. Проте, потрібно пам'ятати, що журнали більш високого класу висувають вищі вимоги до якості статей, що приймають до друку. Пов'язано це з тим що, по-перше, журнали більш високого класу в принципі більш ретельно ставляться до якості матеріалів, які публікують, по-друге, такі журнали більш популярні серед авторів, тому мають більшу можливість вибору найбільш якісних публікацій. І навпаки, журнали нижчого класу часто змушені брати до друку статті відносно низької якості через обмеженість редакторського портфеля, а найменш престижні журнали часто хапаються за будь-яке надходження як потопаючий за соломинку, аби тільки втриматись на плаву. У найбільш престижних журналах відсоток відхилених статей (rejection rate) може сягати 90% і вище, тоді як у найменш престижних – орієнтовно 10-20%. Тому потрібно оцінити або інтуїтивно відчутти якість свого дослідження та підготовленої за його результатами статті (будь-який

більш-менш досвідчений науковець може це зробити) і прийняти відповідне рішення про клас журналу, який ваша стаття може зацікавити. Якщо ж ваша стаття виявилась принципово неприйнятною для журналу високого класу, можна спробувати подати її до журналу нижчого класу, потім – ще нижчого, і так до моменту, поки спроба не увінчається успіхом – прийняттям статті до друку в поточному вигляді або після доопрацювання відповідно до коментарів редакторів та рецензентів.

По-друге, варто брати до уваги є відповідність тематичної спрямованості вашої статті та тематичної спрямованості (score) журналу. Варто обирати вузькоспеціалізовані журнали, що висвітлюють результати досліджень за тією самою тематикою, що і ваша стаття. У такому випадку, по-перше, редакція журналу більш охоче розгляне можливість публікації вашої статті, а по-друге, ваша стаття ймовірно матиме вищі показники цитування, оскільки її частіше читатимуть дослідники, що працюють у відповідній вузькій тематиці.

По-третє, і це специфіка публікацій в галузі суспільної географії, варто обирати журнали, редакції яких розташовано в країнах, географічно, історично та культурно близьких до конкретного географічного об'єкта дослідження у вашій статті. Скажімо, статтю про український контекст більш охоче публікуватимуть та більш активно читатимуть в журналах, що видаються у суміжних країнах центрально-східної Європи, які не лише близькі географічно до України, але й мають подібні епізоди історичного розвитку та відповідні проблеми, наприклад, період соціалізму. Водночас, статтю про зовнішньоекономічні відношення України та Франції

краще подавати на розгляд до французького журналу ніж, скажімо, німецького. Варто зауважити, що деякі журнали безпосередньо заявляють пріоритет для статей, що присвячені дослідженню певного географічного регіону – наприклад, авторитетний чеський географічний журнал *Moravian Geographical Reports* взагалі не публікує статті, об'єкт дослідження яких не пов'язаний з Європою. В цілому, на це правило потрібно зважати тим більше, чим більш істотно прив'язані результати дослідження до конкретного географічного контексту. І навпаки, максимально відірвана від географічного контексту теоретична стаття буде цікавою редакторам та читачам всіх журналів незалежно від країни видання.

По-четверте, слід брати до уваги технічні вимоги до оформлення статті в різних журналах. Деякі з них можуть стати вирішальними при прийнятті рішення про місце публікації статті. Припустимо, ваша стаття містить ілюстративні матеріали, які мають бути опубліковані лише в кольоровому форматі. В такому разі вам не підійдуть наукові журнали, які публікують лише чорно-білі ілюстративні матеріали. Якщо ваша стаття має 8000 слів, і технічних можливостей для скорочення обсягу тексту немає, вам не підійдуть журнали, що встановили верхню планку обсягу тексту в 6000 слів. При цьому слід мати на увазі, що більш авторитетні журнали та журнали із закритим доступом, як правило, встановлюють вищу верхню межу обсягу статті, а менш авторитетні журнали та журнали із відкритим доступом – меншу (оскільки змушені економити фінансовий ресурс, що виділяється видавцем на друк накладу журналу, підтримку вебсайту та інші витрати). Деякі журнали висувають специфічні вимоги до структури

тексту, ілюстративних (зокрема картографічних) матеріалів, списку використаних джерел, тощо.

По-п'яте, є сенс уважно придивитись до редакційної колегії журналу. Якщо до її складу входять авторитетні фахівці з тематики (галузевої чи географічної) вашої статті – варто приділити такому журналу більше уваги як потенційному місцю для публікації. І навпаки, іноді серед членів редколегії можна побачити вчених, які виступають відкритими опонентами ідей, які захищає ваша стаття – в такому разі варто відмовитись від публікації в такому журналі.

По-шосте, має значення політика доступу журналу до повнотекстових версій статей. Як показують дослідження, за інших рівних умов наявність відкритого доступу до текстів статей збільшує кількість цитувань на 30%. Водночас потрібно пам'ятати, що більшість найбільш авторитетних журналів реалізують політику закритого доступу. Якщо опублікувати статтю в такому журналі, вона матиме високі показники цитування за рахунок високої рейтингової позиції журналу. Водночас, її матимуть менше шансів прочитати науковці з відносно бідних країн світу, яким оплатити вартість повнотекстового доступу буде не по кишені, а університети та наукові інститути також не поспішають оформлювати платну підписку. Якщо ж опублікувати статтю в менш авторитетному журналі, але з відкритим доступом – загальні показники цитування майже ймовірно будуть нижчими, але статтю з більшою ймовірністю зможуть прочитати колеги з відносно бідних країн, зокрема з України. Для публікацій географічного спрямування, де конкретний об'єкт дослідження може

бути особливо цікавим аудиторії з відповідною географічною локалізацією (наприклад, географічне дослідження на українському матеріалі буде цікаве, передусім, українським вченим), цей фактор може виявитись важливим.

Насамкінець буде корисним нагадати, в яких журналах не варто публікуватись. Однозначно потрібно ігнорувати хижацькі журнали. Навіть якщо ви не станете жертвою шахрайства і вашу статтю (за чималі гроші) врешті-решт опублікують – публікація в хижацькому журналі – це серйозний репутаційний удар для науковця, який може зіпсувати майбутню кар'єру. Краще опублікувати статтю в неавторитетному журналі (тобто в журналі з низьким індексом цитування), в тому числі в журналі, що не індексується в Scopus/Web of Science, але в жодному разі не в хижацькому журналі.

Завдання:

- 1. Складіть список журналів, які могли би потенційно зацікавитися вашою науковою тематикою.*
- 2. Визначте два-три журнали із складеного переліку, в яких ви найбільше хотіли би опублікувати результати власного дослідження. Поясніть свій вибір.*

6.2. Подання статті

В залежності від політики конкретного наукового журналу матеріали статті надсилаються визначеним авторським колективом відповідальним автором або на електронну пошту редакції, або завантажуються до

спеціальної редакторської системи. В останньому випадку відповідальному автору потрібно попередньо пройти реєстрацію, обравши для себе логін та пароль для входу, а також надавши певну базову інформацію про себе (зокрема – науковий ступінь, місце роботи, посада, наукові інтереси тощо).

Редакції різних журналів встановлюють специфічні вимоги до оформлення та надсилання матеріалів для розгляду. Відповідно, радимо уважно ознайомитись з цими вимогами, які публікуються у відповідному розділі на вебсайті журналу. Як правило, автори надсилають до редакції журналу такі матеріали:

- Супровідний лист, що може містити такі елементи: назву статті, інформацію про авторів (імена та прізвища, наукові ступені та посади, афіліації, електронні та фізичні адреси, посилання на профілі в наукометричних базах, цифрові ідентифікатори науковця, наприклад, ORCID), звернення до редакційної колеги журналу з поясненням, чому подана стаття повинна викликати інтерес у читачів журналу, а також пропозиції щодо можливих рецензентів або ж навпаки, осіб, яких не варто призначати рецензентами через конфлікт інтересів або інші обставини.
- Текст статті з усіма структурними елементами (включно з назвою, анотацією, ключовими словами) у знеособленому вигляді, тобто без інформації, яка дозволяє розкрити особи авторів. Редакції деяких журналів вимагають інтегрувати ілюстративні матеріали та таблиці до основного файлу з текстом статті, тоді як інші вимагають надсилання ілюстративних матеріалів і таблиць винятково окремо від тексту статті.

- Ілюстративні матеріали (рисунок, фотографії, графіки, схеми, картографічні матеріали) та таблиці окремими файлами.
- За наявності – допоміжні матеріали, які можуть допомогти редакторам та рецензентам зробити оцінки наукової цінності статті та адекватності зроблених висновків (бази даних, анкети/опитувальники, первинні результати польових досліджень, файли геоінформаційних систем, тощо).

Деякі журнали публікують на своїх вебсайтах список для самоперевірки (submission checklist) – перелік пунктів-вимог, які повинні бути виконані перед надсиланням статті електронною поштою або завантаженням її до редакторської системи. Не варто нехтувати цією додатковою можливістю підготуватись до процедури подачі матеріалів до журналу.

Завдання:

1. *Опрацюйте самостійно список для самоперевірки, який використовується корпорацією Elsevier та визначте, ті вимоги, які можуть стосуватися вашої статті: https://legacyfileshare.elsevier.com/promis_misc/Submission%20Checklistdraft%20Final%20ARRCT.pdf*
2. *Знайдіть приклади наукових журналів, які вимагають надсилати публікаційні матеріали на електронну пошту редакції, та таких, що використовують для подання статей спеціальну редакторську систему. Який спосіб подання матеріалів статті зручніший для авторів? Поясніть свою думку.*

6.3. Розгляд статті редакцією. Робота з рецензентами

Відповідальна особа від журналу (як правило, в особі відповідального секретаря, відповідального редактора, або одного із членів редколегії) фіксує факт надходження нової статті та повідомляє відповідального автора про її одержання. Після цього стаття переглядається на предмет відповідності формальним вимогам до змісту та оформлення (відповідність тематиці журналу, форматування тексту, зміст та обсяг анотації, оформлення списку використаних джерел, відповідність тексту статті правилам орфографії, граматики та академічному стилю письма, тощо). За потреби може здійснюватись редакційна перевірка надісланих матеріалів на плагіат та рівень унікальності тексту. Початковий розгляд статті редколегією зазвичай триває від декількох днів до декількох тижнів.

За підсумками початкового розгляду редакційна колегія приймає або (1) позитивне рішення та передає статтю на рецензування (peer review), або (2) негативне рішення та відхиляє статтю (rejection), при цьому авторам може бути надано можливість надіслати статтю повторно як нове подання (new submission) після серйозного доопрацювання.

Існує багато варіантів процедури рецензування наукових публікацій: внутрішнє (за участю членів редколегії) та зовнішнє (із залученням рецензентів, що не належать до складу редколегії); відкрите, сліпе, подвійне сліпе. Абсолютна більшість журналів Scopus/Web of Science застосовують процедуру зовнішнього подвійно сліпого рецензування, яка є на сьогодні «золотим

стандартом» рецензування наукових праць. Це означає, що авторам статті не відомі особи рецензентів, а рецензентам не відомі особи авторів, причому рецензенти не можуть бути як членами редколегії, так і співробітниками установи, де працюють автори. Відповідно, матеріали статті надходять до рецензентів у знеособленому (анонімізованому) вигляді для того, щоб не можна було визначити особи авторів. Як правило, матеріали статті розглядаються не менш ніж двома незалежними рецензентами – це необхідно для того, щоб застрахуватись від випадків упередженого рецензування або вірогідної некомпетентності рецензента – такі випадки також трапляються. У разі потреби (наприклад, у випадку істотної розбіжності оцінок двох рецензентів) статтю на розсуд редакційної колегії може бути направлено на розгляд додатковим рецензентам.

Форма рецензії істотно відрізняється в різних журналах. Проте, в цілому рецензенти оцінюють набір більш-менш однакових аспектів: наявність елементів наукової новизни, рівень знайомства авторів з попередніми публікаціями за темою дослідження, адекватність та достатність використаних методів, якість аргументації та обґрунтованість висновків, кількість та якість ілюстративних матеріалів (рисуноків, таблиць) тощо. Найчастіше рецензент заповнює анкету рецензента, відповідаючи на визначений редакцією перелік запитань, після чого може у вільній формі висловити свої думки та коментарі. Також рецензент висловлює свою думку про можливість публікації статті в журналі в існуючому вигляді, з певними доопрацюваннями, або про необхідність відхилення статті. Тривалість рецензування

залежить від політики журналу та оперативності роботи рецензентів і зазвичай триває від декількох тижнів до декількох місяців.

Після отримання необхідної кількості рецензій редакційна колегія приймає рішення про подальшу долю статті. При цьому остаточне рішення, хоча й базується на оцінці рецензентів, завжди залишається за редакційною колегією.

Як правило, редакційна колегія виносить один з п'яти варіантів рішення:

1. Схвалення до друку без змін (accepted). Подальше доопрацювання статті авторами не потрібне. Стаття вважається прийнятою до друку в існуючому вигляді та переходить на етап вичитки та макетування.

2. Повернення статті авторам з незначними змінами (minor revision). Стаття повертається авторам для внесення відповідних змін відповідно до зауважень рецензентів, після чого надсилається автором на розгляд редколегії. Як правило, при цьому стаття не направляється на повторне рецензування.

3. Повернення статті авторам для внесення істотних змін (major revision). Стаття повертається авторам для доопрацювання відповідно до зауважень рецензентів. При цьому серйозність та обсяг доопрацювань суттєво вищі, ніж в попередньому випадку: часто може вимагатись істотна зміна структури статті, перегляд використаних методів та теоретико-методологічної бази дослідження, дискусії одержаних результатів, висновків. Доопрацьована стаття протягом визначеного терміну надсилається автором до редакції. Отримавши доопрацьовану статтю, редакція направляє її на повторне рецензування. До

повторного рецензування можуть бути залучені як ті самі рецензенти, що проводили перше рецензування статті, так і інші фахівці.

4. Відхилення статті (rejection). У цьому випадку стаття визнається такою, що не може бути опублікована в журналі навіть після істотних змін. Причинами можуть бути неадекватна методологія та методика дослідження, відсутність наукової новизни та описовий характер публікації, необґрунтованість висновків, невідповідність висновків поставленій меті та дослідницьким питанням, а також академічна недоброчесність авторів (наявність плагіату, гоустрайтингу, тощо).

Редколегія повідомляє відповідального автора про прийняте рішення, надсилаючи при цьому рецензії та інші матеріали, отримані від рецензентів. У випадку необхідності доопрацювання статті, особливо у випадку істотного доопрацювання (major revision), відповідальний автор повинен надати редакційній колегії, окрім переробленого варіанта статті, детальну відповідь на кожен критичний коментар рецензента (point-to-point response) – що саме було зроблено у відповідь на конкретне зауваження, або ж пояснення, чому автори не змогли або вважали недоцільним врахувати те чи інше зауваження.

Авторам варто критично, але й творчо підходити до питання доопрацювання статті. Не обов'язково враховувати абсолютно всі критичні коментарі рецензентів, якщо на думку авторів вони насправді не є важливими, обґрунтованими, релевантними. У такому випадку необхідно детально пояснити свою позицію у відповідях на коментарі рецензентів. Проте, однозначно

варто врахувати ті коментарі, які вказують на явні та вагомі недоліки поданої статті та дають змістовні рекомендації щодо способів виправлення цих недоліків та посилення наукової цінності статті. Якщо автори, після критичного перегляду статті, вважають свою аргументацію вірною, а методи адекватними – варто відстоювати свою точку зору, натомість врахувати менш принципові коментарі рецензентів. Взагалі до процедури рецензування потрібно ставитись не як до критики чи то приниження авторів рецензентами й редакторами, а як до можливості виявити потенціал для покращення поданої статті, зробити аргументацію стрункішою та простішою для сприйняття читачами.

Редакція надсилає рецензентам доопрацьовану статтю разом з відповідями авторів на критичні коментарі на повторне рецензування. Більшість журналів допускають лише один раунд повторного рецензування – тобто, якщо під час повторного рецензування знову отримано негативний висновок рецензентів, стаття вважається відхиленою (rejected). Проте, іноді допускається декілька кіл повторного рецензування до моменту, поки рецензенти не будуть задоволені роботою автора над зауваженнями.

Завдання:

- 1. Обміняйтесь своїм академічним текстом з колегою та напишіть рецензію на нього. Обговоріть написані рецензії.*
- 2. Окрім подвійно сліпого рецензування, є інші форми контролю якості академічних текстів: відкрите рецензування редакторами журналу та відкрите*

рецензування запрошеними рецензентами. Крім того, існують публікаційні платформи без редакторів, де використовується відкрите рецензування академічних текстів рецензентами-добровольцями вже після публікації, причому тексти рецензій публікуються поруч з відповідним академічним текстом (на зразок Qeios: <https://www.qeios.com/>). Оцініть порівняльні переваги та недоліки кожної з моделей контролю якості публікацій з точки зору а) зручності для авторів, б) зручності для видавців, в) контролю якості академічних текстів, г) швидкості публікації академічних текстів, д) об'єктивності чи суб'єктивності рецензій.

6.4. Літературне редагування та макетування

Після прийняття до друку стаття переходить на наступні стадії видавничого процесу – літературного редагування (copyediting) та макетування й верстки (layout). На стадії літературного редагування стаття потрапляє до літературного редактора, який вчитує статтю та вносить за потреби певні правки орфографічного, граматичного та стилістичного характеру. Літературний редактор надсилає матеріали статті з правками на погодження відповідальному автору. За потреби літературний редактор може запитувати у відповідального автора додаткову інформацію – наприклад, якщо виникають запитання щодо доцільності використання певних термінів, або якщо бракує окремих елементів бібліографічного опису у списку використаних джерел, тощо.

Відредагована літературним редактором стаття переходить на стадію макетування та верстки. Макетуванням називається процес компонування елементів макету – колонок, текстових блоків, графічного матеріалу, колірних рішень, колонтитулів, роздільних ліній, рамок та інших елементів оформлення. На основі макету, шляхом компоновки текстових та графічних елементів, здійснюється верстка, тобто формування готових до друку або публікації в електронному вигляді сторінок видання. Якщо в статті наявні графіки, діаграми, картографічні матеріали, верстальник може надіслати авторам запит надати відповідні файли у векторному форматі для можливості приведення їх оформлення до стандартів журналу.

Зверстана стаття (proof) надсилається редакцією авторам на погодження. На цій стадії до тексту можна вносити, як правило, лише дрібні правки, що не впливають на загальне форматування. Проте автори мають можливість перевірити статтю на наявність помилок верстки та просити про їх виправлення (наприклад, виявлено пропуск окремих частин тексту або графічних матеріалів) вказати на них допущені помилки. Також на цій стадії можна додати інформацію про подяки (acknowledgements) та фінансування (funding), якщо цього не було зроблено раніше з міркувань забезпечення анонімності авторів при рецензуванні.

Погоджена верстка статті передається для друку та публікації в електронному вигляді на вебсайті журналу. Після цього подальші виправлення тексту або графічних матеріалів стають неможливими за відсутності надзвичайно вагомої та поважної причини, як то виявлення

авторами серйозних помилок в дослідженні, які впливають на достовірність одержаних результатів. У таких випадках редакції журналів дозволяють вносити виправлення до електронної версії вже опублікованої статті, або ж публікують інформацію про помилки та внесені виправлення окремим повідомленням (erratum) в наступних випусках журналу.

Завдання:

- 1. Спробуйте опрацювати ваш текст з носієм мови. Виявіть ваші типові помилки.*
- 2. Уявіть себе редактором наукового журналу. Запропонуйте свій варіант макетування тексту та графічних матеріалів статей. Зробіть невеликий (2-3 сторінки) шаблон форматування статті для потенційних авторів.*

6.5. Промоція статті

Насправді, робота сумлінного та зацікавленого автора зі своєю науковою статтею не завершується моментом її публікації. На етапі «постпродакшн» варто максимально подбати про те, щоб вашу статтю мало можливість прочитати якомога більше читачів, в першу чергу – фахівців з тематики, на яку написано статтю.

По-перше, якщо вашу статтю частіше читатимуть, ваші результати та висновки стануть відомі більшій кількості колег, зокрема і фахівців, які займаються тією самою або близькими науковими проблемами. Таким чином, ваші ідеї, аргументи, висновки мають шанси бути

використаними колегами-науковцями в їхній роботі – ваша праця не ляже в архів, а матиме шанси вплинути на розвиток світової науки.

По-друге, якщо статтю частіше читатимуть фахівці у відповідній галузі, її частіше цитуватимуть в своїх наукових публікаціях. Відповідно, зростатиме ваш індекс цитування. Факт інтересу колег до вашої роботи приємний сам по собі. Крім того, індекс цитування враховується як один з ключових індикаторів при оцінці результатів наукової діяльності, тому важливий з точки зору кар'єрного зростання, можливості бути залученим до різноманітних наукових проєктів та авторських колективів.

Яким чином можна вплинути на кількість переглядів та цитувань своєї наукової статті?

По-перше, можна повідомити про це друзів, знайомих та колег у звичайних соціальних мережах, створивши пост або повідомлення: Facebook, Twitter, Telegram, WhatsApp, тощо.

По-друге, є сенс розмістити бібліографічний опис статті та посилання на неї (за наявності варто вказати DOI – ідентифікатор цифрового об'єкта від компанії CrossRef (<https://www.crossref.org/>), який зараз присвоюється абсолютній більшості публікацій в періодичних наукових виданнях) на своїй особистій сторінці на вебсайті установи, де ви працюєте або навчаєтесь, у своєму резюме (Curriculum vitae, CV), особливо якщо воно розміщене в мережі Інтернет, а також, за наявності – на особистому вебсайті-візитівці.

По-третє, варто створити та підтримувати власний авторський профіль на спеціальних відкритих платформах, створених для обміну інформацією та поширення публікацій між науковцями. Однією з найбільш популярних таких платформ є ResearchGate (<https://www.researchgate.net/>) – науковий портал та соціальна мережа, що містить інструментарій для розміщення власних публікацій та поширення їх у відкритому доступі або за запитом від інших учасників мережі. ResearchGate – цінний ресурс для альтернативного зберігання електронних копій наукових публікацій. Авторам відомий випадок, коли вебсайт наукового журналу припинив функціонування, і оригінал опублікованого електронного файлу статті зник з мережі Інтернет. Проте, копія файлу статті, збережена в профілі автора на ResearchGate, залишилась проіндексованою в Google та була присутньою серед перших результатів при пошуку за ключовими словами.

По-четверте, потрібно створити та своєчасно оновлювати авторський профіль в Google Scholar (<https://scholar.google.com/>) – пошуковій системі вільного доступу, яка індексує як анотації, так і повнотекстові версії наукових публікацій всіх форматів і дисциплін. Портал вважається найбільшою в світі академічною пошуковою системою зі ступенем охоплення до 90% всіх англійських статей. Система Google Scholar розраховує власний індекс цитування кожного зареєстрованого автора, що дозволяє відслідковувати рівень цитування як власних публікацій,

так і публікацій інших науковців. Для реєстрації потрібно мати інституційну електронну адресу (email).

По-п'яте, потрібно зареєструвати свій власний цифровий ідентифікатор науковця ORCID (Open Researcher and Contributor ID) – алфавітно-цифровий код для унікальної ідентифікації авторів наукових публікацій. Шляхом реєстрації ORCID науковці забезпечують коректну цитованість своїх статей (статті не «втрачаються» пошуковими системами), можливість подавати свої статті до престижних міжнародних наукових видань (більшість видань високого класу вимагають подавати інформацію про ORCID при подачі статті), можливість участі в рейтингах науковців міжнародного рівня та брати участь у подачі грантових заявок на міжнародні наукові проекти. Зручною особливістю ORCID як сервісу є можливість здійснювати експорт та імпорт наукометричного контенту з інших профілів, таких, наприклад, як ScopusID, ResearcherID, Google Scholar.

По-шосте, варто подбати про розміщення повнотекстової версії або анотації вашої статті в інституційному депозитарії установи, де ви працюєте або навчаєтесь. Такий крок спрощує пошук вашої статті за допомогою веб-пошукувачів та слугує додатковою

гарантією збереження резервної копії електронної версії статті в мережі Інтернет.

По-сьоме, у науковців прийнято розміщувати інформацію про свої останні публікації в кінці електронного листування. Після прощальних слів у такому випадку додаються слова «read my last articles» та дається перелік з 3-4 найбільш важливих публікацій.

Нарешті, для популяризації своїх наукових результатів та підвищення кількості цитувань своїх наукових праць варто розповідати про своє дослідження та публікації на різноманітних доступних майданчиках – конференціях, семінарах, круглих столах. Деякі вчені ведуть власні подкасти чи відеоблоги для популяризації власних досліджень.

Завдання:

- 1. Передивіться профілі провідних науковців в академічних соцмережах та оберіть той, який на вашу думку найбільше сприяє промоції його (її) текстів.*
- 2. Знайдіть по одному прикладу особистого вебсайту-візитівки, подкасту та відеоблогу провідних науковців.*
- 3. Прогляньте інформацію про співробітників певного академічного структурного підрозділу (кафедри, відділу, тощо) на його офіційній сторінці в мережі Інтернет. Наскільки обсяг та формат подачі цієї інформації сприяє популяризації наукових інтересів та здобутків співробітників? Запропонуйте оптимальні, на вашу думку, структуру та обсяг подачі матеріалу.*

7. ЕТИЧНІ ПИТАННЯ

Ще одна важлива група питань, яку можна було розглянути на початку цього посібника, бо саме з них треба починати – це етичні питання. Тому що, якщо ви напишете статтю, але на стадії подачі раптом з'ясується, що вона не відповідає принципам академічної доброчесності, то її не просто можуть відхилити – ви можете зіпсувати собі імідж. Якщо ж це з'ясується вже після опублікування, то це може мати і більш негативні наслідки, оскільки ви таким чином порушуєте міжнародне та національне право.

Говорячи про академічну доброчесність ми передусім маємо на увазі плагіат – «це опублікування твору або його частини у незмінному або видозміненому вигляді, включаючи опублікування перекладу іншомовного твору або його частини, під іменем особи, яка не є автором цього твору» (ст. 53 Закону України «Про авторське право і суміжні права»), за який несеться адміністративна і навіть карна відповідальність. В академічній сфері редколегія залишає за собою право відкликати вже опубліковані статті, у яких було виявлено явні ознаки плагіату або інших порушень наукової етики. Перевірки на плагіат можуть здійснюватися редколегією як за власної ініціативи, так і у відповідь на повідомлення, заяви або скарги третіх осіб. Також слід пам'ятати, що будь-які матеріали, захищені авторським правом (особливо графічні), можуть відтворюватися у статтях тільки з письмового дозволу правовласника.

Також слід звернути увагу на авторство візуальних матеріалів. Не можна, наприклад, скачати фотографію з інтернет-джерела і вставити її у свою статтю навіть з посиланням на автора чи джерело. Всі візуальні матеріали мають або мати ваше особисте авторство, або ви повинні мати дозвіл на публікацію від автора/авторів. Іноді вимагається письмова згода автора фотографії.

Проте не забуваємо, що наука – це передусім діалог, а стаття – це одна з площадок для наукового діалогу. І використання фрагментів інших наукових творів та емпіричних джерел є невід’ємною частиною статті. Але таке використання жорстко регламентовано правилами цитування. Цитування буває двох видів – пряме, коли використовується певний фрагмент з твору іншого автору дослівно, і непряме – коли ви узагальнюєте думки автора або передаєте їх своїми словами (перефразуванням). І в першому, і в другому випадку в кінці цитати в дужках додається посилання на текст у форматі автор та рік (Author 2023), але у першому випадку фрагмент також береться у лапки.

Зараз тексти часто перевіряються на плагіат за допомогою різних застосунків. Під час оцінки тексту використовується такий показник як «унікальність тексту», який показує наскільки ваш текст збігається з фразами з інших опублікованих (в інтернеті) текстів. Проте низькі показники унікальності не завжди говорять про наявність плагіату. Якщо ви пишете теоретичну статтю, де використовуєте велику кількість прямих цитат, аналізуючи

інші академічні тексти, або емпіричну, де ви теж активно цитуєте емпіричні першоджерела – наприклад матеріали з медіа, то унікальність тексту може бути відносно низькою, але текст при цьому не буде містити плагіату (звісно за вимоги коректного цитування). Редакції деяких журналів можуть висувати авторам претензії щодо низького рівня унікальності тексту статті (не плагіату!) – але, як правило, в таких випадках це лише привід для відмови, основна причина – низька якість статті та дослідження, покладеного в її основу.

Різновидом плагіату є автоплагіат. Це коли автор використовує частину свого особистого твору у незмінному або видозміненому вигляді (включаючи переклади з іншої мови) в своїх же статтях. З точки зору права автоплагіат вам нічим не загрожує – на вас ніхто у суд заяву не напише, проте автоплагіат в науковій статті є таким самим порушенням як і плагіат. Стаття, подана до редакційної колеґії журналу, не повинна одночасно перебувати на розгляді в будь-якому іншому журналі, а після публікації не може бути опублікована в інших виданнях у аналогічному або несуттєво зміненому вигляді без письмового дозволу редакції журналу, де її було опубліковано вперше. Ознакою поганого тону є публікація декількох статей на основі поділу на частини одного й того ж набору даних без істотної зміни методології дослідження – так зване «нарізання саламі» (salami slicing).

У випадку виявлення автором у своїй статті, яка вже була опублікована, серйозної помилки, яка впливає на достовірність отриманих результатів і висновків, необхідно якнайшвидше повідомити про це редакцію журналу і запропонувати найбільш прийнятний у

конкретному випадку варіант виправлення ситуації, наприклад, публікацію повідомлення про уточнення, відкликання або спростування статті.

Якщо ви проводите дослідження і пишете статтю у співавторстві, то тут теж варто звернути увагу на питання, які стосується того, кого можна віднести до співавторів і якою буде черговість авторів у бібліографічному описі. Співавторами можна назвати усіх учасників дослідження, чий інтелектуальний внесок відобразився на результатах дослідження. Проте до авторів не варто додавати всіх дотичних до дослідження людей (contributors). Наприклад, інтерв'юери, які проводили масове опитування, хоча і є дуже важливими для дослідження, але їх не треба додавати до списку авторів. Також до списку авторів зазвичай не додають рецензентів, які можуть суттєво впливати на текст статті, але це специфіка їх роботи, їх коло обов'язків.

В останні роки в сфері етнічних студій стає прийнятним додавати до списку авторів людей з досліджуваного середовища, які самі надають інформацію, допомагають її знайти, вчитують текст, дають поради по його вдосконаленню. Коли ви додаєте такого співавтора, ви додаєте суб'єктності об'єкту свого дослідження, і уникаєте соціальної ієрархізації. За великим рахунком, такий підхід (звісно, по можливості) має сенс застосовувати при дослідженні будь-якої соціальної групи, зокрема й територіально локалізованої. Наприклад, якщо об'єктом дослідження виступає міська громада, то непогано було би до списку авторів залучити когось з місцевих фахівців, які володіють місцевим географічним, історичним, культурним контекстом.

Щодо визначення черговості співавторів, то тут є декілька підходів. Перший – це за абеткою, не зважаючи на внесок кожного. Другий – за величиною внеску, тобто пріоритет надається тому, хто написав більшу частину тексту статті, або надав більшу частину даних, або сформулював більшу частину висновків, або сформулював ідею дослідження та координував діяльність колег з його проведення. Третій підхід, який є дещо застарілим – за науковими званнями чи посадами авторів. У таких випадках першим автором може бути професор, а останнім молодий вчений, які написав більшу частину статті. І четвертий підхід, який розповсюджений у західній науці – це підкреслення важливості першого та останнього автору. Першим автором при цьому вважається той, хто зробив найбільший часовий внесок (витратив найбільше часу на дослідження та написання тексту), а останнім авто ідеї.

І наостанок, не зайвим в статті буде згадати інституції, проекти, стипендії, які або оплатили ваші дослідження, або забезпечили вам можливість займатися своєю улюбленою справою. Як правило, це робиться в розділах «Подяки» (Acknowledgements) та «Фінансування» (Funding).

Завдання:

- 1. Прочитайте статтю про так звані «Grievance Studies» (<https://www.nytimes.com/2018/10/04/arts/academic-journals-hoax.html>) та зробіть висновки про те, наскільки етичним можна вважати такий експеримент, та поясніть причини, чому в деяких випадках його виконавці досягли мети.*

2. Знайдіть приклади відкликаних статей (*retracted articles*) в наукових журналах та проаналізуйте причини їх відкликання.

3. Проаналізуйте списки співавторів декількох наукових статей. Чи міститься у статті інформація про конкретний внесок кожного співавтора? Якого підходу, на вашу думку, було дотримано при визначенні їх послідовності?

ДОДАТКИ

I. Корисні посилання:

- **Вебсайт наукометричної бази Web of Science** (електронні профілі автора створюються автоматично, проте для створення та редагування верифікованого електронного профілю автора необхідна реєстрація): <https://www.webofscience.com/>
- **Вебсайт наукометричної бази Scopus** (для активації повноцінного функціоналу необхідна реєстрація з використанням інституційної електронної поштової скриньки; електронні профілі автора створюються автоматично, але користувачі можуть подавати запити на їх коригування, об'єднання, тощо): <https://www.scopus.com>
- **Інформаційна сторінка про наукометричну базу Scopus на вебсайті компанії Elsevier:** <https://www.elsevier.com/products/scopus>
- **Scimago Journal & Country Rank (SJR)** – ресурс на базі Scopus, що дозволяє шукати наукові журнали з понад 230 країн світу, фільтруючи їх за галузями знання та географічними регіонами світу або окремими країнами та відслідковувати показники їх цитованості: <https://www.scimagojr.com/>
- **ORCID (Open Researcher and Contributor ID)** – сервіс, що надає можливість реєстрації алфавітно-цифрового коду для унікальної ідентифікації авторів наукових публікацій з подальшим веденням власного наукового профілю: <https://orcid.org/>
- **Google Академія (Google Scholar)** – пошуковій системі вільного доступу, яка індексує як анотації, так і повнотекстові версії наукових публікацій всіх форматів і дисциплін: <https://scholar.google.com/>

- **ResearchGate** – науковий портал та соціальна мережа, що містить інструментарій для розміщення та промоції власних публікацій та наукових компетентностей: <https://www.researchgate.net>
- **Перелік потенційно хижацьких журналів та видавців Джеффра Білла (Jeffrey Bill's List of Potentially Predatory Journals and Publishers):** <https://beallslist.net/>
- **Cite This For Me's Citation Generator** – онлайн-генератор бібліографічних описів джерел відповідно до форматів APA, MLA, Harvard, Chicago, ASA, IEEE, AMA: <https://www.citethisforme.com/citation-generator>
- **Grammarly Free Online Grammar Checker** – безкоштовний сервіс для перевірки правопису (орфографії, граматики, стилістики) текстів англійською мовою (використання додаткового інструментарію платне): <https://www.grammarly.com/grammar-check>

**II. Перелік деяких наукових журналів країн
Центрально-Східної Європи, що підтримують політику
відкритого доступу до повнотекстових версій
опублікованих матеріалів й забезпечують можливість
безкоштовної публікації для авторів, та їх вебсайти
станом на 2023 рік:**

- **Болгарія**

European Journal of Tourism Research:

<https://ejtr.vumk.eu/index.php/about>

Journal of the Bulgarian Geographical Society:

https://jbgs.arphahub.com/journals.php?journal_name=jbgs

- **Латвія**

Landscape Architecture and Art:

https://lufb.llu.lv/Raksti/Landscape_Architecture_Art/

- **Литва**

Journal of Architecture and Urbanism:

<https://journals.vilniustech.lt/index.php/JAU>

- **Польща**

Bulletin of Geography: Socio-economic Series:

<https://apcz.umk.pl/BGSS>

European Spatial Research and Policy:

<https://czasopisma.uni.lodz.pl/esrap>

Geographia Polonica: <https://www.geographiapolonica.pl/>

Studia Regionalne i Lokalne / Regional and Local Studies:

<https://studreg.uw.edu.pl>

- **Румунія**

Geojournal of Tourism and Geosites:

<https://gtg.webhost.uoradea.ro/>

Forum Geografic: <https://forumgeografic.ro/>

Theoretical and Empirical Researches in Urban Management:

<https://um.ase.ro/>

- **Сербія**

Geographica Pannonica:

<http://www.dgt.uns.ac.rs/en/homepage/pannonica/>

Journal of the Geographical Institute “Jovan Cvijić” SASA:

<https://ojs.gi.sanu.ac.rs/index.php/zbornik>

- **Словаччина**

Folia Geographica:

<http://www.foliageographica.sk/unipo/home>

Geografický Casopis: <https://geograficky-casopis.sav.sk/>

Geographia Cassoviensis:

<https://www.gcass.science.upjs.sk/?lang=en>

- **Словенія**

Acta Geographica Slovenica: <https://ojs.zrc-sazu.si/ags/index>

Urbani Izziv: <https://urbaniizziv.uirs.si/about>

- **Угорщина**

Hungarian Geographical Bulletin:

<https://ojs.mtak.hu/index.php/hungeobull>

Területi Statisztika / Regional Statistics:

https://www.ksh.hu/terstat_eng

- **Україна**

Ukrainian Geographical Journal:

<https://ukrgeojournal.org.ua/en/node/14>

Східний світ: <https://oriental-world.org.ua/>

- **Хорватія**

Pomorstvo:

https://www.pfri.uniri.hr/web/en/scientific_journal_pomorstvo.php

Tourism: <https://www.iztztg.hr/en/journal-tourism>

- **Чехія**

Acta Universitatis Carolinae Geographica:

<https://karolinum.cz/en/journal/auc-geographica>

Critical Housing Analysis: <https://www.housing-critical.com/>

Moravian Geographical Reports:

<https://www.geonika.cz/mgr.html>

III. Словник часто вживаних понять англійською мовою, що мають відношення до процесу підготовки та публікації наукових статей

- **Accepted** – **прийнята до друку**: статус статті, схваленої редакцією до друку за підсумками рецензування у поточному вигляді.
- **Acknowledgements** – **подяки**: розділ статті, в якому наводяться подяки всім особам, які не були включені до списку авторів, але так чи інакше долучились до проведення наукового дослідження та підготовки статті (зокрема шляхом фінансування, надання матеріалів та обладнання, консультування, моральної підтримки, виконання ролі учасників дослідження, тощо).
- **Affiliation** – **афіліація**: інформація про організацію, де працює вчений: підрозділ (факультет, кафедра, відділ, сектор, тощо), установа (університет, науковий інститут, тощо), місто, поштовий індекс, країна.
- **Article** – **наукова стаття**: вид наукової публікації, один з найбільш поширених способів публікації наукових результатів, який описує результати дослідження, виконаного авторами статті. Наукові статті публікуються в наукових журналах або в неперіодичних збірниках наукових робіт. Те саме, що **paper**, проте останній термін більш універсальний, тоді як термін **article** вживається переважно стосовно вже опублікованих наукових статей.
- **Author** – **автор**: особа, яка була одним із виконавців дослідження, яке лягло в основу наукової статті
- **Author Guidelines** – **інструкція для авторів**: розділ або документ на вебсайті наукового журналу, де викладено вимоги до змісту, оформлення та надсилання статей, а також особливості розгляду одержаних редакцією матеріалів включно з процедурою рецензування.

- **Co-author – співавтор:** один з авторів статті, якщо авторський колектив включає більш ніж одного автора. Часто як співавторів (co-authors) визначають всіх авторів, крім відповідального автора (corresponding author).
- **Contributor – особа, дотична до дослідження:** особа, що надала суто технічну допомогу або загальну підтримку в проведенні дослідження та написанні статті. Таким особам висловлюють подяку, але не включають до списку авторів.
- **Conclusions – висновки:** розділ статті, в якому наводяться ключові висновки за результатами представленого в статті дослідження та окреслюються перспективи подальших досліджень за темою.
- **Copyediting – редагування:** літературне та технічне редагування матеріалів статті, що має на меті її підготовку до верстки та наступної публікації.
- **Corresponding author – відповідальний автор, автор-кореспондент:** один з авторів статті (не обов'язково перший у списку), який здійснює листування з редакцією журналу та рецензентами; особа та контактні дані відповідального автора вказуються у вихідних даних статті після її публікації.
- **Cover letter – супровідний лист:** лист до редакційної колеги журналу, що містить пояснення, чому подана стаття повинна викликати інтерес у читачів журналу, а також іншу інформацію про авторів статті, особи потенційних рецензентів, фінансування дослідження, конфлікти інтересів, тощо.
- **Data and methods – дані і методи:** розділ статті, в якому наводиться опис методики дослідження, включно з використаними даними, методами та алгоритмом їх застосування.

- **Discussion – обговорення, дискусія:** розділ статті, в якому здійснюється обговорення теоретичного та прикладного значення результатів, одержаних під час дослідження, в контексті попереднього рівня знань за тематикою дослідження.
- **Editor – редактор:** член редакційної колегії наукового журналу, який особисто або колегіально (разом з іншими редакторами) приймає рішення щодо проходженням статтею етапів редакційного розгляду та в підсумку несе відповідальність за якість опублікованих у журналі матеріалів.
- **Editor-in-chief – головний редактор:** редактор, який очолює редакційну колегію, визначає та затверджує редакційну політику видання, керує всією редакційною роботою та безпосередньо відповідає за зміст і якість надрукованих у журналі матеріалів.
- **Editorial board – редакційна колегія:** колегіальний орган, що складається з редакторів – уповноважених осіб, які визначають редакційну політику наукового журналу та приймають рішення щодо проходженням статтею етапів редакційного розгляду, працюючи як з авторами поданих матеріалів, так і з рецензентами.
- **Ghostwriting – гоустрайтинг, літературне рабство:** різновид академічної недоброчесності практика замовлення написання наукової статті іншій людині, яка відсутня в списку «авторів» після публікації статті.
- **Funding – фінансування:** інформація про джерела фінансування дослідження, яка обов'язково повинна зазначатись авторами статті
- **Executive editor – відповідальний редактор:** редактор, який безпосередньо відповідає за видавничий процес журналу, включаючи комунікацію з авторами та рецензентами, а також підготовку паперової та/або електронної версії журналу.

- **Introduction** – **вступ**: розділ статті, в якому розкривається актуальність теми дослідження, формулюються об'єкт та предмет, мета дослідження, дослідницькі питання та гіпотези, завдання дослідження.
- **Layout** – **верстка**: формування макету статті для подальшої публікації.
- **Literature review** – **огляд літератури**: критичний аналіз попередніх публікацій за темою дослідження; лежить в основі теоретико-методологічного розділу статті.
- **Major revision** – **істотне доопрацювання**: доопрацювання статті із внесенням істотних змін, що можуть стосуватись теоретико-методологічної бази дослідження, методики дослідження, змісту одержаних результатів, їх інтерпретації, та висновків.
- **Manuscript** – **рукопис статті**: до моменту публікації статті так називають матеріали статті повністю (з таблицями, графічними ілюстраціями, тощо), або ж її основну (текстову) частину.
- **Minor revision** – **незначне доопрацювання**: доопрацювання статті із внесенням незначних змін, переважно технічного характеру, які не стосуються суті одержаних результатів та висновків чи теоретико-методологічної бази дослідження.
- **Open access** – **відкритий доступ**: політика наукового журналу, що передбачає можливість безоплатного доступу до повнотекстових версій статей, а не лише анотацій.
- **Paper** – **наукова стаття**: вид наукової публікації, один з найбільш поширених способів публікації наукових результатів, який описує результати дослідження, виконаного авторами статті. Наукові статті публікуються в наукових журналах або в неперіодичних збірниках наукових робіт. Те саме, що **article**, проте

останній термін вживається переважно стосовно вже опублікованих наукових статей, тоді як термін **paper** більш універсальний.

- **Peer review – рецензування [колегою]:** процедура оцінки якості, адекватності та оригінальності наукової статті та їх можливості публікації в науковому виданні. Основна мета рецензування – відсіювання статей низької якості та невідповідних науковій методології.
- **Predatory journal – хижацький (фейковий, сміттєвий) журнал:** видання, яке видає себе за авторитетний науковий журнал, відповідаючи його формальним атрибутам, проте переслідує мету отримання прибутку у вигляді плати за публікацію статей від науковців, порушуючи правила академічної доброчесності та видавничої етики.
- **Proof – пробний відбиток:** зверстана стаття, що надсилається відповідальному автору для виправлення можливих помилок верстки та остаточного погодження.
- **Publication ethics – видавнича етика:** правила етики, яких повинні дотримуватись учасники видавничого процесу при публікації результатів наукових досліджень – автори, редактори, видавці, рецензенти.
- **References – список використаних джерел:** розділ статті, в якому наводиться перелік всіх використаних джерел, на які зроблено посилання в тексті статті, оформлений відповідно до редакційних вимог.
- **Rejection – відмова:** рішення рецензента або редакційної колегії щодо доцільності відмови авторам у публікації статті без можливості її доопрацювання.
- **Results – результати:** розділ статті, в якому здійснюється опис результатів, одержаних під час дослідження.
- **Review – 1) рецензія:** документ, в якому незалежним фахівцем здійснено оцінку представленої на розгляд

статті відповідно до визначених редакцією критеріїв, та зроблено висновок щодо можливості або доцільності публікації статті в журналі; **2) рецензування** (див. peer-review)

- **Reviewer** – **рецензент**: науковець, що за запрошенням редакції журналу проводить експертну оцінку представленої на розгляд статті відповідно до визначених редакцією критеріїв.
- **Revision** – **доопрацювання**: рішення рецензента або редакційної колегії щодо необхідності доопрацювання статті для можливості її публікації в журналі.
- **Salami slicing** – «нарізка саямі»: недобросовісна практика деяких авторів, що полягає в публікації декількох статей на основі розбиття на окремі частини цілісного набору даних.
- **Scope** – **сфера спеціалізації журналу**: область чи галузь науки, дослідження в якій публікує журналу; іноді сфера спеціалізації містить також географічний аспект, коли журнал приймає статті лише про певний регіон або країну світу.
- **Statement** – **заява**: як правило, заява авторів за стандартною, затвердженою редакцією формою про авторство статті, внесок кожного із співавторів, наявність або відсутність конфлікту інтересів, джерела фінансування дослідження, тощо.
- **State of the art** – **сучасний стан досліджень**: актуальний стан дослідження обраної наукової проблеми (як правило, розкривається в теоретико-методологічному розділі статті).
- **Study area** – **територія дослідження; дослідницький кейс**: в статтях географічного спрямування – конкретний географічний об'єкт дослідження – країна, регіон, населений пункт. Досить часто характеристики

дослідницького кейсу присвячується окремий розділ статті.

- **Submission – подача, надсилання:** 1) процес надсилання матеріалів статті до редакції журналу; 2) сама стаття з супутніми матеріалами, в цьому сенсі submission = manuscript
- **Theoretical background – теоретико-методологічні засади:** розділ наукової статті, що висвітлює актуальний стан дослідження обраної наукової проблеми (**state of the art**) на основі огляду попередніх публікацій за темою дослідження (**literature review**).

IV. Перелік згаданих в тексті статей написаних за участю авторів видання:

Gnatiuk O., Mezentsev K., & Pidgrushnyi G. (2023). Travelling abroad and geopolitical preferences – case of Kharkiv, Dnipro and Mariupol, Ukraine. *Fennia*, 201(1), 23-46. <https://doi.org/10.11143/fennia.117041>

Gnatiuk O., Pisotska K., Polhun V., & Zapototska V. (2023). Public inertia towards the new toponymic landscapes in Vinnytsia, Ukraine. *Journal of the Bulgarian Geographical Society*, 49, 53-68. <https://doi.org/10.3897/jbgs.e113331>

Gnatiuk, O., & Basik, S. (2023). Performing geopolitics of toponymic solidarity: The case of Ukraine. *Norsk Geografisk Tidsskrift – Norwegian Journal of Geography*, 77(2), 63-77. <https://doi.org/10.1080/00291951.2023.2170827>

Gnatiuk, O., & Homanyuk, M. (2023). From geopolitical fault-line to frontline city: changing attitudes to memory politics in Kharkiv under the Russo-Ukrainian war. *Hungarian Geographical Bulletin*, 72(3), 239-256. <https://doi.org/10.15201/hungeobull/72.3.3>

Gnatiuk, O., & Kryvets, O. (2018). Post-Soviet residential neighbourhoods in two second-order Ukrainian cities: factors and models of spatial transformation. *Geographica Pannonica*, 22(2), 104-120. <https://doi.org/10.5937/22-17037>

Gnatiuk, O., & Melnychuk, A. (2022). Housing names to suit every taste: neoliberal place-making and toponymic commodification in Kyiv, Ukraine. *Eurasian Geography and Economics*. <https://doi.org/10.1080/15387216.2022.2112250>

Gnatiuk, O., & Melnychuk, A. (2023). A case study of de-Russification of Ukrainian hodonyms: Rigged trial or justice restored. *Names*, 71(4), (in press).

Gnatiuk, O., Mezentsev, K., & Provotar, N. (2021). From the agricultural station to a luxury village? Changing and ambiguous everyday practices in the suburb of Vinnytsia

(Ukraine). *Moravian Geographical Reports*, 29(3), 202-216.
<https://doi.org/10.2478/mgr-2021-0015>.

Homanyuk, Mykola, & Ashutosh, I. (2024). Inscribing Ukraine: The symbolic dimensions of Russian reterritorialization through war. *Political Geography*.
<https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2024.103052>

Homanyuk, M. (2022). The Construction of the Concepts of “Tauride” and “Tavria” in Ukraine and Russia. *Laboratorium: Journal of Social Research*, 13 (3), 4–32.
<https://doi.org/10.25285/2078-1938-2021-13-3-4-32>

Homanyuk, M. (2020). Vernacular regions and state ideologies: the Tavria case. *Ideology and Politics*. 1(15): 12–32
<https://doi.org/10.36169/2227-6068.2020.01.00002>

Melnychuk, A., & Gnatiuk, O. (2019). Public perception of urban identity in post-Soviet city: the case of Vinnytsia, Ukraine. *Hungarian Geographical Bulletin*, 68(1), 37-50.
<https://doi.org/10.15201/hungeobull.68.1.3>.

Panchenko, J., & Homanyuk, M. (2023). Servur’a and Krym’a (Crimean Roma) as Indigenous Peoples of Ukraine. *Etnografia Polska*, 67(1–2). 155-173.
<https://doi.org/10.23858/EP67.2023.3375>
<https://journals.iaepan.pl/ep/article/view/3375>

Наукове видання

М. ГОМАНЮК
О. ГНАТЮК

**ЯК НАПИСАТИ НАУКОВУ СТАТТЮ В ЖУРНАЛ
SCOPUS/WEB OF SCIENCE**

Навчально-методичний посібник

Підписано до друку 30.04.2024 р. Формат 60x90/16.
Папір офсетний. Друк лазерний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 6,27. Тираж 100 прим.

Видавець і виготовлювач
Херсонський державний університет.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ХС № 69 від 10 грудня 2010 р.
73000, Україна, м. Херсон, вул. Університетська, 27